

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
DİLEKÇE KOMİSYONU
İLKÖĞRETİM İLE ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDA
AKRAN ZORBALIĞININ ARAŞTIRILMASI
VE
ALINABİLECEK ÖNLEMLERİN BELİRLENMESİ
ALT KOMİSYONU
TUTANAKLARI

26 Kasım 2024 Salı

KONU

- Alt Komisyon Başkanı Yıldız Konal Süslü'nün, alt komisyonun geçen haftaki toplantısına ve bugünkü gündemine ilişkin açıklaması
- Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Koruyucu ve Önleyici Hizmetler Daire Başkanı Eda Şirnevai'nin, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının akran zorbalığıyla mücadele konusunda yürüttüğü çalışmalar hakkında sunumu
- Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Başkan Yardımcısı Abdülkerim Gün'ün BTK'nin siber zorbalıkla mücadele konusunda yürüttüğü çalışmalar hakkında sunumu
- Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Öğretim Üyesi Profesör Doktor Tuncay Dilci'nin, dijital bağımlılık, bu bağımlılığın çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri ve dijital bağımlılığı önlemek için alınabilecek önlemler hakkında sunumu

26 Kasım 2024 Salı
BİRİNCİ OTURUM
Açılma Saati: 12.04
BAŞKAN: Yıldız KONAL SÜSLÜ

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Alt komisyonumuzun değerli üyeleri, saygıdeğer katılımcılar, değerli basın mensupları; yeterli çoğunluğumuz vardır.

İlköğretim ile Ortaöğretim Kurumlarında Akran Zorbalığının Araştırılması ve Alınabilecek Önlemlerin Belirlenmesi Alt Komisyonunun 3'üncü Toplantısını açıyor ve tüm katılımcılara hoş geldiniz diyorum.

Bildiğiniz gibi, alt komisyonumuzun geçtiğimiz hafta 19 Kasım tarihinde yaptığımız 2'nci toplantısında Millî Eğitim Bakanlığı, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu ile Ege Üniversitesi Psikoloji Bölüm Başkanı Aysun Doğan'ı davet edip dinledik, kurumlarımız ve değerli akademisyenimizden çok kıymetli bilgiler aldık, sorularımıza titizlikle ve en yetkili ağızdan cevap bulduk. Umarım, bu ve bundan sonraki toplantılarımız da aynı verimlilikte geçer.

Bugün, Komisyonumuzda Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Profesör Doktor Tuncay Dilci ve Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından yapılacak sunumları dinleyeceğiz.

Sunumlara başlamadan önce, derseniz şimdi katılımcılarımızın kendilerini tanıtmalarını isteyelim ki tutanaklara geçmiş olsun.

Tekrar hoş geldiniz. Kısaca kendinizi tanıtırırsanız komisyonumuzun üyeleri de sizi tanımış olurlar, daha sonra da sorularını iletirler.

Buyurun lütfen.

(Katılımcılar kendilerini tanıttılar)

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Teşekkür ederiz, sağ olun.

Şimdi, ilk olarak sunumlarını yapmak üzere Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı temsilcimize söz vereceğim.

Buyurun lütfen.

ÇOCUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ HİZMETLER DAİRE BAŞKANI EDA ŞİRNEVAİ - Sayın Başkanım, sayın vekillerim; öncelikle, ülkemizde nüfus verilerine çok kısacık bakacak olursak TÜİK rakamlarına göre, 2023 yılı sonunda yaklaşık 85 milyonluk nüfusumuzun 22 milyondan fazlasının çocuklardan oluştuğunu görüyoruz, bu da toplam nüfusun yüzde 26'sına tekabül ediyor. 1935-2080 yıllarını kapsayan yüz elli yıllık projeksiyonumuza baktığımızdaysa 25 puanlık bir azalma olduğunu görüyoruz. 1970'lerde ülkemizde çocuk nüfusunun genel nüfusa oranı yüzde 48'lerdeyken bugün yüzde 26'lara düşmüş olduğunu görüyoruz, 2080'lerde ise 5 kişiden sadece 1'inin 18 yaş altında olacağını öngörüyoruz. Geleceğimizi emanet edebileceğimiz çocuklarımızın, bu toplumun sağlıklı bir şekilde sürdürülmesini sağlayacak olan nüfus yapısından, yenilenme imkânından mahrum olmaması için çalışmalarımızın daha kıymetli olduğunu görmüş oluyoruz, 5 kat daha önemli olduğunu da burada vurgulamış oluyoruz.

Akran zorbalığı; bir çocuğun, bir bireyin bir veya daha fazla akranı tarafından kasıtlı olarak tekrar eden zarar verici bir şekilde hedef alınmasını işaret ediyor. Akran zorbalığının temel özelliği kasıtlılık içermesi yani niyetin bunu içermesi, zarar verme amacıyla yapılması, tekrarlanan davranışlar olması, sürekli olması, güç dengesizliği içermesi; zorbanın fiziksel, sosyal ya da psikolojik olarak mağdurdan daha üstün olmasını içeriyor.

Akran zorbalığı türlerine baktığımız zaman, fiziksel zorbalık, vurma, itme çekme gibi saldırıları; sözel zorbalık, hareketleri, alay etmeyi içeriyor; sosyal zorbalık, dışlama, dedikodu yapma; siber zorbalık da internet üzerinden zorbalığı içeriyor. Bu zorbalıkların hepsiyle çocuklarımız farklı şekillerde karşılaşabiliyor; bazen zorbalığın her türüyle bazen sadece tek bir türüyle karşılaşabiliyorlar.

İstatistiklerle akran zorbalığına baktığımızda da Türkiye çocuk araştırmasına göre işlevsel zorluk yaşayan çocukların en az bir zorbalık türüne maruz kalma oranının yüzde 27,2 olduğunu, bunun da gruplar arasında en yüksek seviyede olduğunu görüyoruz. İşlevsel zorluk yaşayan çocuk grubundan kastımız; görme duyma, yürüme, öz bakım, iletişim, öğrenme gibi işlevsel zorluklar çeken, her gün endişeli veya üzgün olarak geçiren çocuklardan oluşan grubu kastediyoruz

Türkiye'de çocuklar tarafından zorbalığa uğrayan 6-17 yaş grubundaki çocukların oranının yüzde 13,8 olduğunu görüyoruz TÜİK rakamlarına göre.

Zorbalık türlerine baktığımızda da ayda en az 1 kez kasıtlı olarak dışlanma oranının yüzde 7,2; alay edilme oranının yüzde 7,7; hakkında kötü söylenti yayılmasının yüzde 4,8; vurulma, itme, çekme hareketlerinin 4,4; tehdit edilmenin 2,1 olduğunun tespit edildiğini de yine Türkiye Çocuk Araştırmamızdan görüyoruz.

Zorbalığa maruz kalan çocukların üzerinde sadece zorbalığa maruz kalan etkilenmiyor, zorbalığa maruz kalanla birlikte aslında zorbalık yapan da öncesinde buna uğramış olan olarak çıkıyor bizim verilerimize baktığımızda; zorbalığa tanık olan da bundan etkilenen kısım oluyor ve daha sonra belki de zorbalık yapacak kişi olarak önümüze çıkabiliyor. Biz, çalışmalarımızı şekillendirirken zorbalığa maruz kalan çocuk kadar zorbalığı uygulayan çocuğun da desteğe ihtiyacı olduğunu göz önünde bulundurarak çalışma gerçekleştirmeye çalışıyoruz. Aynı zamanda, zorbalığa tanık olan, yaşananlardan etkilenen çocuklarla ilgili de çalışmalar yapmayı unutmuyoruz.

Ebeveynler, eğitimciler, okul sistemi, çocuğun iletişimde olduğu bütün profesyonellerin akran zorbalığı konusunda bilgi ve farkındalığının artırılması gerektiğine son derece önem veriyoruz. Zorbalığın fark edilmesi -önce "fark et" yani bütün motto aslında buradan başlıyor- zorbalığın durdurulması, zorbalığa uğrayan ya da uygulayan, tanık olan çocuklara nasıl yaklaşıması gerektiğiyle ilgili, zorbalıkla

ilgili bildirim yapıldığında sonrasında neler yapılması gerektiğiyle ilgili belirleyici faktörlerin ortaya konması gerekiyor. Erken yaşlardan itibaren çocuk yetiştirmede ebeveynlerin temel konular için eğitilirken bu konu üzerinde de eğitilmesi gerektiği vurgulanıyor. Çocukların bilgilendirilmesinin de yine akran zorbalığındaki önemli bir durum olduğunu tekrar görüyoruz önümüzde.

Şimdi, bizim Bakanlık olarak yaptığımız çalışmalara baktığımızda, Türkiye’de çocuk koruma hizmetleri alanında sürdürülen yüz yılı aşkın bir geçmişe sahibiz biz. Himaye-i Etfalden bugünüme kadar korunmaya muhtaç çocuklara yönelik ana yürütücü olarak da Bakanlığımız faaliyet göstermekte. Anayasa’nın “Ailenin Korunması ve çocuk hakları” başlıklı 41’inci maddesine göre “Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar.” hükmünü esas alır. Ülkemizin uzun yıllara sâri çocuk koruma sistemi yanı sıra Çocuk Hakları Evrensel Beyannamesi’ne taraf olan ilk imzacı ülke olarak sözleşmede öncelenen “çocuğun üstün yararı” ilkesi kapsamınca 2023-2028 yılları Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı Genel Müdürlüğümüzce hayata geçirilmiştir. Bu planda yer alan önemli başlıklardan biri de şüphesiz akran zorbalığına yönelik çalışmalardır.

Yine sunumda da gördüğünüz gibi çocuklarımızın karşılaşabileceği risklerden korunması için sivil toplumların ve kuruluşların ailelerle birlikte hareket etmesinin gerekliliğinin önemini vurguluyoruz. Buradaki eylem planımız içerisinde, koruyucu ve önleyici hizmetlerin güçlendirilmesi kapsamında okullarda akran zorbalığının ortadan kaldırılmasına yönelik eğitimlerinin yaygınlaştırılması da hedeflenmiş, bu hedef doğrultusunda da Millî Eğitim Bakanlığıyla birlikte iş birliğinde ortak çalışmalar yürütülmeye başlanmıştır.

Kurum bakımında kalan, bizim koruma ve bakımımız altındaki çocuklarımıza yönelik geliştirdiğimiz Çocuk Destek Gelişim ve Eğitim Programı’mız 13 bin çocuğumuza uygulanmış durumda. Program içerisinde “Akran zorbalığı” başlıklarımız da bulunmakta. Akran zorbalığını detaylı olarak ele aldığımız bu başlıklarla, çocuklarla bire bir yaptığımız çalışmalarla farkındalığı artırıp tespitlerimizi de artırmış oluyoruz bu program sayesinde.

Yine, programın psikososyal destek kısmında akran zorbalığını daha detaylı ele alıyoruz. Burada birtakım çalışmalarla aslında çocuğun akran zorbalığına uğrayıp uğramadığını fark edebilmek için farklı testler de uyguluyoruz. Hem eğitimcilere, meslek elemanlarımıza hem de bakım verenlere eğitimler uygulayarak farkındalığı artırmaya çalışıyoruz burada.

Bu planının yürütülmesi için de yine destek planımızı kullanıyoruz. Bizim “DUY” web sitemiz var, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğümüz tarafından kullanılan “Çocuk için DUY, duyarlı ol” web sistemimiz var. Bu web sitemiz vasıtasıyla da birtakım farkındalık çalışmalarını burada yansıtmaya çalışıyoruz, buradan bilgilendirmeler yapmaya çalışıyoruz ama aynı zamanda bu sitemimiz içerisinde bir DUY ihbar hattımız söz konusu. Bu ihbar hattına hem çocuklar bildirim yapabiliyorlar hem ebeveynler hem bakım verenler ya da halktan, vatandaşın insanlar bu ihbar hatlarımıza bildirim yapabiliyorlar; 7/24 esasınca bu ihbarları biz değerlendiriyoruz.

Sosyal medya çalışma grubumuz var, yine bu ihbarları değerlendirirken aynı zamanda dijital dünyada tarımlar yapıyoruz. Burada yakaladığımız vakalarla ilgili süreç işletip çalışmalar yapıyoruz. Burada bize hem sosyal medya çalışma grubumuzun tarama çalışmaları içerisinde hem de gelen ihbarlarda akran zorbalığı da ihbar konularımızın içerisinde yer alıyor. Hani cinsel istismar, çocukların korunması, şiddete uğraması veya hatta da ihmalle ilgili durumların yanı sıra akran zorbalığını da artık sıklıkla görüyoruz gruplarda. Bugüne kadar 2.319 tane de içeriğe müdahale etmiş durumdayız.

Aynı zamanda, ebeveynlerin güçlendirilmesine yönelik çalışmalar yapıyoruz. Bu çalışmalar içinde Çocukların Dijital Risklerden Korunmasında Ebeveyn Rehberi ve Siber Suç ve Siber Zorluktan Korunma Rehberi oluşturduk.

Bu Çocukların Dijital Risklerden Korunmasında Ebeveyn Rehberi’ni oluştururken Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumumuzdan da destek alarak rehberin son hâlini hayatı geçirdik. Bu aralık ayı içerisinde web sayfamızda rehberin son hâli de yayınlanıyor olacak dijital olarak. Bu rehber içerisinde de akran zorbalığının yanı sıra siber zorbalık konusuna değindik; siber zorbalığa maruz kalındığında da neler olur, belirtileri nelerdir, ebeveynler neler yapmalı, çocuklar neler yapmalı, nasıl farkında olmalı konularına da rehberin içerisinde yer vererek yol gösterici olmaya çalıştık.

Yine, Siber Suç ve Siber Zorbalıktan Korunma Rehberi konusunda da iş birliği hâlinde çalıştık. Burada da On İkinci Kalkınma Planı’nın 740 numaralı maddesine göre, tedbirine göre, çocukları siber suçlar ve zorbalıklardan korunmak için hayata geçirdiğimiz bu rehberimiz söz konusu. Bu rehberin içerisinde de yine akran zorbalığı ve siber zorbalık mevcut.

On Birinci ve On İkinci Kalkınma Planları, 2022-23-24 Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programları kapsamında çocukların yaşam becerilerinin güçlendirilmesi, geliştirilmesine yönelik farkındalık eğitim programımız başladı. UNICEF’in teknik ve mali desteğiyle program başlatıldı, eğitimcilere eğitimler verildi, pilot uygulamalar başladı, pilot uygulamalarla birlikte 92 tane eğitimcimiz sahada. Ancak biz bu uygulamaları, sadece fiziksel olarak eğitimin verilmesini yeterli görmedik. O yüzden, yeni bir iş birliği yaparak üniversitemiz aracılığıyla video çekimlerine başladık. Böylelikle bu gördüğünüz 8 modülün aynı zamanda “web” sitemizde de yayınlayarak sadece bizim ulaşabildiğimiz ailelere değil arzu eden, bu eğitimden faydalanmak isteyen tüm ailelere açık hâlde internet sitemizde de yayınlanıyor olacağız.

Bunun yanı sıra, bu modülün 0-6 yaş kısmı tamamlanan; 7-18 yaş kısmımız var. 7-18 yaşta belirlediğimiz birincil konumuz akran zorbalığıydı. İlk modülümüz akran zorbalığı olacak; ihaleleri sonlandı, artık bunun tor çalışmaları da bitti. UNICEF’le birlikte inşallah çalışmalarını tamamlayıp bunu da hayata geçireceğiz. Buranın bizim için önemi ne? Akrandan akrana öğrenme var burada; bu bizim için çok kıymetli. Sadece ebeveynleri, bakım verenleri ya da eğitimcileri değil çocuklarımızı ve gençlerimizi de eğitmiş olacağız burada. 0-9 yaş çocukların zorbalığa karşı güçlendirilmesine yönelik yaşam becerilerinin yanı sıra uluslararası örnekleri inceledik, iyi uygulamalara baktık acaba ne oluyor diye ve biz çok beğendiğimiz bir uygulama modelini hayata geçirmeye karar verdik Bakanlık olarak. Uygulama modülü 0-9 yaş kapsıyor, “free of bullying” diye tabir edilmiş -işte, İskandinav modeli biraz sonra da söyleyeceğim- 4 tane ana temel öngörümüz var: Hoşgörü, saygı, merhamet ve cesaret. Bunu en baştan öğretirseniz, sıfırdan başlayarak... 0-3, 3-6 ve 6-9 şeklinde gidiyor eğitim programı, materyallerle eğitimler söz konusu. “Oradan başlarsak artık yukarı yaşlara geldiğimizde biz bu konuyu konuşmuyor olacağız inşallah.” hedefiyle hareket ediyoruz.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Çok özür dilerim.

Şimdi, bu programın uygulandığı bir yer var mı? Örneğin, diyelim, laboratuvarı nereler?

ÇOCUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ HİZMETLER DAİRE BAŞKANI EDA ŞİRNEVAİ - Tabii ki, Danimarka...

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Türkiye’de, İstanbul’da veya Ankara’da başladık mı örneğin?

ÇOCUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ HİZMETLER DAİRE BAŞKANI EDA ŞİRNEVAİ - Türkiye’de bu programa farklı bir şekilde biz bir pilot uygulamayla başladık bir STK’mizle birlikte. Şu anda geri bildirimlerimiz güzel gidiyor. Bir de biz kendi kuruluşlarımızda da ufak ufak denemeye başladık neler oluyor diye, çok fark ettiğini görüyoruz. Yani baştan o 4 ana temeli verdikten sonra... Tabii ki bütün ebeveynler, bütün herkes bu 4 temeli çocuğuna vermeye çalışıyor ama bazen verirken atlayabiliyoruz bunu, atladığımız ufak minik hususlar olabiliyor. Önemli olan bunu atlamamak çünkü bugün benim çocuğum akran zorbalığına uğradığı için yarın benim çocuğum akran zorbası da olabiliyor; onu yapmaması gerektiğini öğretmenin yolu da bu kaynaktan geçiyor. Bu kaynaktan bir ayıcık söz konusu. O ayıcıkla 0-3 yaşta eğitim başlıyor, materyalleri oldukça fazla, eğitimciye de keyifli bir şekilde eğitim verme olanağı sağlıyor ama tabii ki geliştirmemiz gerekiyor hani aldık, yapalım değil. UNICEF bu konuda çok istekli, bizle birlikte çalışmak istiyor. Biz birkaç aydır onlarla -sadece hani zorbalık tipi olarak görmeyelim ama- akran zorbalığı ve dijital zorbalıkla özellikle ciddi düzeyde çalışıyoruz. Önümüzde bir çalıştayımız var. Onun sonrasında da biz bunu projelendirip direkt farklı bir alanda sahaya göndermeyi düşünüyoruz.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Belki önümüzdeki günlerde 5-9 yaş arasındakileri, Ankara’da uygulanan bir pilot yer varsa onları bir izleyebiliriz çünkü gerçekten bu çok kıymetli. Yani -buraya gelen her konuğumuz- akran zorbalığının komisyonunun kurulması, bu konuda bir farkındalığın başlıyor olması Meclis düzeyinde herkes için çok kıymetli. Ben de çok teşekkür ediyorum bütün siyasi partilerimiz bu işi siyasetüstü görüp gerçekten herkes çok duyarlı bir şekilde... Bu, herkesin sorunu, başta evdeki çocuklarımızdan başlayıp en yakınlarımıza, toplumun her yerinde karşımıza çıkan bir durum. Biz belki ilköğretim, ortaokul dedik ama bu dönüp baktığımızda lise, üniversiteye kadar da giden aslında bir süreç. O yüzden belki ilk temel kısmında nasıl olur diye, ileride öyle bir şey olursa belki bir ziyaret düşünebiliriz, o yüzden bu ayrıntıyı sordum.

ÇOCUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ HİZMETLER DAİRE BAŞKANI EDA ŞİRNEVAİ - Tamam, biz biraz daha detaylandırıp sizi kabul edelim Sayın Başkanım.

Şimdi, yurt dışında dediğimiz gibi uluslararası zorbalık karşıtı programlar var. İskandinav ülkelerinin işte bu “free of bullying” dediğimiz Zorbalıktan Uzak Programı bizim en çok beğendiğimiz program oldu, Save the Children’la birlikte yapılmış bu program. Biz Save the Children’la da çalışabiliriz normalde ama UNICEF bu konuda çok istekli, o yüzden önceliği onlara vereceğiz gibi gözüküyor. Farklı bir program geliştirmeyi düşünüyoruz biz, bir ileri adıma geçme hevesindeyiz; inşallah Rabb’im başarılı olmamızı sağlar.

İkinci şey de diğer programlara baktığımızda Norveç’te aslında bu işin babası kabul edilen -Sayın Tuncay Hocam da beni onaylayacaktır diye tahmin ediyorum- Olweus’un Zorbalığı Önleme Programı var. Asıl bütün ülkeler dünya çapında en yaygın program olarak bunu kullanıyorlar. Çünkü neden? Çok işler bir program; verileri, geri dönüşleri çok ciddi bir program. O yüzden de en çok zorbalık vakalarında bu programın kullanıldığını görüyoruz biz. Okul genelinde, sınıf düzeyinde başlıyor bu programlar. Finlandiya’da yine sosyal ödülleri azaltma, seyirci kalmama, empatiyi geliştirme gibi bir sistem var; KIVA programı. Avusturya’da yine ViSC programı var. O da çok kültürlü bir okul ortamı oluşturulmasına yönelik sosyal öğrenme odaklı bir program, öğretmenleri de içine alan. İtalya’nın NoTrap modeli var, akran ve eğitimci yoluyla yine uyguladığı bir program var. Hepsinde empati, problem çözme, farkında olma, fark ettiğinde bildirme... Çünkü fark ettiğinde bildirme olayının çok düşük olduğunu görüyoruz biz kendi yaptığımız gizli araştırmalardan. Gizli dememin sebebi, kendim gençlerle ya da çocuklarla görüşerek yapıyorum.

Akran zorbalığının önlenmesindeki önerilerimiz tabii ki aile, okul, toplum; üçünden başlıyor. Ailenin eğitime, açık iletişim... Çünkü çocuklar ailelerinden korktukları için çoğu zaman ailelerine açılmıyorlar. Biz bunu dijitalde de çok sık yaşıyoruz, Başkanımı da onu da hatta zaman zaman rahatsız ediyoruz bu konuda. Çocukların -en çok ailelerinden gizledikleri için- dijital ortalamalara gelmeleri, dijital zorbalıklara uğramalarının en büyük sebebi “Babam kızar.” “Annem kızar.” “Şimdi ne derler bana?” korkusuyla gitmiyor olmaları aslında. Burada o yüzden aile içi iletişimin iyi olması, iş birliğine açık olması anne, babanın açık iletişimde olması çok önemli. O yüzden, burada ailenin eğitilmesini de çok önemsiyoruz.

Okulun pozitif bir ortam, iklimi ortamı oluşturulması ama akran zorbalığının peşini bırakmaması, akran zorbalığı konusunda muhakkak bir uyarıcı olduğunda, bir olay olduğunda karşılık bulması, ara bulucu programlarının olması, rehberliğin bu konuda desteklenmesi yine çok önemli yani zorbalık karşıtı politikasının olması çok önemli.

Toplumda da medya kampanyalarını biz çok önemsiyoruz çünkü gördükçe insanlar daha rahat geliyorlar, daha rahat konuşuyor çocuklar ama doğru görmeleri çok önemli çünkü yanlış çok fazla. Özellikle gündüz kuşaklarıyla ilgili çok fazla yanlış görüyoruz. Doğruyla karşılaşmaları çok önemli. Bu konudaki arama çalıştaylarını çok önemsiyoruz. Hukuki düzenlemeleri çok önemsiyoruz. Özellikle dijitaldeki hukuki düzenlemeler konusunda Başkanım da çok çalışıyor, onlar da bu konuda bir sürü düzenlemeye adım atıyorlar. Ama bu hukuki düzenlemeler bizim için şart hâle geldi çünkü elimizin kolumuzun bazı noktalarda biraz daha güçlenmesi gerekiyor.

Farkındalık kampanyaları, erken yaştan itibaren müfredata girmesi, dâhil edilmesi, etkileşimli atölyeler, rol model çalışmaları, düzenli anket ve araştırmaların yapılması -bu, en kıymetlilerden bir tanesi, çocuklara yapılması yalnız hani çocuklarla bire bir yapılması- zorbalık programları, ebeveyn ve bakım verenlere yönelik bilinçlendirme programları, yine bizim bu yaşam becerilerindeki 7-18’in akran zorbalığı programının hayata geçirilmesi ve siber zorbalıkla mücadele bizim planlanan faaliyetlerimiz arasında.

Bir tatlı söz geldi mi... Bir tatlı söz, bir çocuğun tüm gününü değiştirebilir, aslında hepimizin. O yüzden akran zorbalığında bir çocuğa söylenen kötü bir söz aslında hayatını mahvedebiliyor, bir güzel söz de hayatımızı çok güzel bir yere taşıyabiliyor.

Tekrar teşekkür ederim.

Arz ederim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Ben de verilen bilgilerden dolayı size teşekkür ediyorum.

Üyelerimizin soruları varsa lütfen onlar buyursun.

Ama müsaadenizle önce ben bir şey sormak istiyorum. Bir önceki... Yasemin Hanım'a da teşekkür ediyorum bu arada çünkü biz ekipleri dinlenmek isterken "Bir bakanlık, işte bir kurumumuz ve aynı zamanda bir bilim insanımız gelsin." dediğimizde bugün görüyorum ki çok denkleşen bir ekip oluşturmuşuz. Kıymetli başkanlarımızın da özellikle Nurhayat Hanım'ın da akademisyen anlamında bize önerileri oldu, onları da dinleyeceğiz.

Daha önceki sunumda da Millî Eğitim Bakanlığımızın sunumunda da dinledim ama bugün siz başka bir boyuttan bahsettiniz, dediniz ki: "Aslında üç taraf var. Bir, bu zorbalığa uğrayan; iki, yapan; üç, buna şahitlik eden." Şimdi, bu önemli bir konuydu bence, ilk toplantıdan farklı, bu benim dikkatini çekti.

Burada iki sorum olacak. Örneğin, çok güzel şeyler gösterdiniz orada ama bunlarla ilgili -ben atlamış olabilirim, bundan dolayı da şimdiden özür dileyeyim- kamu spotlarımız var mı? Aile Bakanlığı buna yönelik olarak... Çok kıymetli görseller ortaya koydunuz, hattan bahsettiniz; ben inanıyorum ki bir anket yapsak çok kişi böyle bir hat olduğunu, böyle bir program olduğunu bilmeyordur. Bir kamu spotu kısmı var mı yoksa bununla ilgili bir çalışma olacak mı; bunlar önemli.

İkincisi de sizin çok iyi sosyal çalışma ekipleriniz var. Bu zorbalığa uğrayan çocuklara veya ebeveynlere bu anlamda Aile Bakanlığının -Sağlık Bakanlığını da dinleyeceğiz ama- rehabilitasyon anlamında, iyileştirme anlamında başvuru alanları var mı diye de ben iki soruyu sormuş olayım. İsterseniz diğer kıymetli vekillerimiz de sorsun, siz topluca da cevap verebilirsiniz; nasıl takdir ederseniz.

Ali Bey, buyurun lütfen.

ALİ BOZAN (Mersin) - Soru sormayacağım, ayrılmak zorundayım.

Öncelikle teşekkür ediyorum. Ayrılmak zorundayım, tekrardan geleceğim, dinleyemeyeceklerimden -hocam olur veya BTK olur- özür diliyorum.

Başkanım, muhtemelen siz hatırlatacaksınız ama diğer sunumlarınızın bir örneğini bizlerle paylaşırsanız...

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Tabii, tabii, onları rica ediyoruz.

ALİ BOZAN (Mersin) - En azından ben dinleyemediğim kısmı -hocam olur veya BTK'den arkadaşımız olur- sonradan takip edebilirim.

Emeğinize sağlık.

Başkanım, ben ayrılıyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Ben teşekkür ediyorum katılımınızdan dolayı.

ALİ BOZAN (Mersin) - Biter bitmez tekrar döneceğim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Bekliyoruz, sonra küçük bir değerlendirme de yaparız zaten.

Sağ olun.

Nurhayat Hanım, buyurun.

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) - Teşekkür ediyoruz öncelikle bilgileriniz için.

Aslında soru değil de şunu söylemek istiyorum Sayın Başkanım: Çok sunum dinledik burada, özellikle çocuklarla ilgili, kadınlarla ilgili ama eksik olan şey şu: Sahada bunların, bu teorinin, araştırmaların karşılığı tam olarak yansımıyor. Ya, burada bir eksiklik mi var? Mesela, verdiğiniz verilerde... Gerçi bazı konularda saha çalışmalarına yeni başladığınızı söylediniz ama mesela, 22 milyon çocuk var, hadi yarısını düşelim, belki bir kısmı işte 0-5 yaş, bir kısmı diyelim ki 17 üstü falan, üniversiteye başlamış ama milyonlarca çocuk var, 113 bin çocuğa ulaşabilmişsiniz. Bütün çocuklara ulaşacak belki Başkanımın dediği gibi kamu spotu yani medya bu anlamda çok etkili olabilir. Ne kadar dijital bağımlılığa karşı olsak da sosyal medya ve YouTube vesaire... Çünkü ben seçim dönemlerine bakıyorum, benim çocuğum da YouTube'u açıyor, karşısına siyasi reklam çıkıyor yani bu çıkacağına siber zorbalıkla ilgili veya akran zorbalığıyla ilgili farkındalık spotu çıksa daha etkili olur. Bu konuya biraz daha dikkatinizi çekmek istedim ve ne yapılması gerekiyorsa hep beraber yapalım çocuklara ulaşmak için ve ailelere tabii ki.

Teşekkürler.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Buyurun lütfen.

ÇOCUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ HİZMETLER DAİRE BAŞKANI EDA ŞİRNEVAİ - Teşekkür ediyorum öncelikle.

Bizim "duy.aile.gov.tr" "web" sitemizi Sayın Bakanımız duyurdular. Biz de yine, aynı şekilde, Alo 183 ihbar hattımızla birlikte ortak kullanmaya çalışıyoruz. Bunu hem Instagram'daki sayfalarımızda hem de "web" sayfalarımızda hem de değerli ajanslarımız vasıtasıyla zaman zaman duyuruyoruz. Biz şimdi yeni çektiğimiz videolarda ufak ufak çünkü çocukların... Süre çok kısa, şu. Yani şu parmağım şuradan şuraya kaç saniyede gidiyorsa o kadar saniyemiz var yani üç saniye; o sürede ilgilerini çekemezseniz eğer zaten videoyu seyretniyorlar. O

yüzden biz şimdi eğitim videolarının haricinde akılda kalıcı minik spotlar hazırlığındayız. Başkent Üniversitemizden de bu konu da destek alıyoruz şu anda.

Bizim ulaştığımız çocuklarımız, oradaki veri kurum bakımı çocuklarımız yani bizim kendi kuruluşlarımızda kalan çocuklarımız. Diğer çocukların eğitimi -Millî Eğitim vermiştir- Millî Eğitimin kendi okulunda uyguladığı bir program var şu anda, onlar oradan eğitilmiş oluyorlar Sayın Vekilim. O yüzden bizdeki rakam bizim Bakanlık içerisindeki çocuklardan ama bizim hedefimiz sadece bu değil, son yaptığımız çalışmayla hedefimiz zaten tüm Türkiye'ye ulaşmak çünkü benim çocuklarım kurum bakımında değil; bir kızım, bir oğlum var ama birisi burslu olduğu için, birisi kilosu biraz fazla olduğu için akran zorbalığına uğradı yani gözlük takıyor olduğu için de uğrayabiliyor çocuklar; o kadar bambaşka sebepler var ki. O yüzden, tüm Türkiye genelinde bunun çalışmasını yapma sorumluluğundayız yani anne olarak da bunu yapmayı çok önemsiyorum.

Farkındalık spotunu çok önemsiyoruz özellikle, dediğiniz gibi o ara reklamlarda başka şey geleceğine... Bunun için motto cümleler çalışıyoruz şu anda. 10 tane motto cümle var, mesela "Korkma, yanındayız." ya da "'Babam, annem kızar.' deme; gel, beraber konuşalım." bunlar bizim motto cümlelerimiz. Biz şimdi sürekli bunları pompalamaya çalışacağız ki çocuklar korkmasınlar. Çünkü bütün gördüğümüz vakalar aileden kaçmayla, korkmayla başlıyor. Onlardan korkmasınlar, başkalarına gitmesinler, yeter ki eve gelsinler, evde çözsünler sorunu ya da devletlerine gelsinler, devletlerinde çözsünler; gerçekten bütün arzumuz, isteğimiz bu.

Bunun dışında da sahada eksiklikler... Tabii ki kurumlar arası iş birliğinde yürüyor bu çalışmalar. Akran zorbalığını belki de pandemiden önce çok konuşmuyorduk. Pandemiyle bir dalga geldi, insanlar eve kapandılar ve hiç hazır olmadığımız bir dijital dünyanın içerisine -depremden de sonra- pat diye atıldık; belki on sene sonra karşılaşacağımız bir teknolojiyle, on sene içerisinde hazırlanacağımız bir teknolojiyle pat diye karşılaştık hazırlıksız. Bu, dijital zorbalık, akran zorbalığı, arkadaşlar arasındaki zorbalığı daha da artırdı. Bugün yani 2023-2024'te artık gündemimiz daha da arttı, hele bu sene daha da fazla görüyoruz artık vakaları. Bizim daha da fazla "alert" olmamız gerekiyor o yüzden. Biz de -çocuk hizmetleri özelinde ayrı- Daire olarak bu konunun üzerine spesifik olarak o yüzden eğiliyoruz, inşallah da güzel şeyler... Spot cümle olursa da böyle dikkat çekici; bu konuda da açığız.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Yani bizden de öneri bekliyorlar Sayın Vekilim. Biz de almış olduk bu anlamdaki mesajınızı.

Tekrar teşekkür ediyorum.

ÇOCUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ HİZMETLER DAİRE BAŞKANI EDA ŞİRNEVAİ - Sağ olun, ben teşekkür ederim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Zaten prensip olarak -Yasemin Hanım iletişim kurarken bahsetti mi bilmiyorum ama- mutlaka iletişim bilgilerinizi alıp bizim kendi grubumuzda diğer vekillerimle de paylaşıyorum çünkü bu çalışmanın toplumda karşılığı bulunana kadar açıkçası biz de takipçisi olmak istiyoruz. Bizim de iletişim bilgilerimizi vereceğiz, bu anlamda diyalogumuz devam edecek. Bir de sunumlarınızı alıp biz de onlar üzerinde tekrar çalışıyoruz ve neler yapılabilir diye. Belki bir daha görüşmek -dediğim gibi- bazen yerinde ziyaretlerle ilgili olarak...

Tekrar teşekkür ediyorum.

Biz sıralamayı şöyle yapmıştık: Tuncay Hocamı gördükten sonra sizin toparlayacağınıza inanıyoruz her şeyi. İsterseniz öyle düzenleyelim.

BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU BAŞKAN YARDIMCISI ABDULKERİM GÜN - Sayın Başkanım, eğer uygun görürseniz, şöyle: Şimdi, Aile Bakanlığımız zaten bu konunun ana unsuru, ana sahibi; biz burada biraz daha alt kırılımdayız, biz biraz daha akran zorbalığın alt kırılımı olan siber zorbalık noktasındayız.

Eğer tabii uygunsa ben de biraz bahsedeyim Kurumumuz bu konuda ne yapıyor, ondan sonra Hocamız... Tabii, siz nasıl uygun görürseniz.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - O da olabilir ama şöyle: Hocamız paylaştıktan sonra içinde sorular varsa sizinle onların cevabını bulur muyuz diye özellikle...

BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU BAŞKAN YARDIMCISI ABDULKERİM GÜN - Biz alt kırılımda olduğumuz için daha genel... Nasıl uygun görürseniz.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Peki, dinleyelim o zaman sizi.

Buyurun.

BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU BAŞKAN YARDIMCISI ABDULKERİM GÜN - Sayın Başkanım, Sayın Komisyon üyelerim, kıymetli hazırun; az önce bahsettiğim gibi Aile Bakanlığı tanım, kavram, çerçeve kısmına girdiği için, daha önce de genelde toplantılarımız olduğu için biz çok o tarafa girmedik. Biz Bilgi Teknoloji ve İletişim Kurumu olarak daha çok bir alt kırılım olan siber zorbalık üzerine faaliyetlerimizi yürütüyoruz. Bu noktada internette karşılaşılan önemli riskler mevcut, bunların tabii en başında olan akran zorbalığı ve siber zorbalık. Bu noktada daha çok siber zorbalığın alt kırılımı olan teknolojik zorbalık ve iletişimsel olarak zorbalık üzerinden size sunumumuzu gerçekleştireceğiz. Bu konuda kurum olarak neler yapıyoruz, size biraz bunlardan bahsetmek istiyorum.

Bu noktada kurumsal çalışmalarımız neler? BTK olarak internetin güvenliği ve bilinçli kullanımı noktasında toplumumuza yönelik birçok kurumsal çalışma yürütmekteyiz. Bu çalışmaların temel amacı, internetin risklerinden korunmayı ve fırsatlarından en etkin şekilde faydalanmayı sağlamaktır. Bu çerçevede, BTK özellikle eğitim ve farkındalık çalışmalarıyla öne çıkmaktadır. AB ülkeleriyle uyumlu olarak değişik, farklı ve farkındalık açısından güvenli internet kullanımı noktasında geniş kapsamlı eğitimler ve kampanyalar düzenlemekteyiz. Bu çalışmalar, bireylerin ve özellikle çocukların çevrim içi ortamdaki güvenliğini artırmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda, 2016 yılında

kurulan Güvenli İnternet Merkezimiz mevcut. İnternetin güvenli ve bilinçli kullanımını teşvik eden önemli bir yapımız bu Merkezimiz. Bu Merkez internetin güvenli kullanımına ilişkin bilinçlendirme ve eğitim faaliyetleri yürütmektedir, toplumu internetin riskleri konusunda bilgilendirmektedir. Güvenli İnternet Merkezimiz 3 ana birimden oluşmaktadır. Bunlar, Bilinçlendirme Merkezimiz “Güvenli web” adı altında; İnternet Yardım Merkezimiz, hem telefonla hem e-devletten ulaşılabilen ve İhbar Merkezimizdir.

Bilinçlendirme Merkezimiz, internetin bilinçli ve güvenli kullanımı noktasında farkındalık yaratmak için çalışma yürüten birimimizdir. Bu Merkez, internet güvenliği ve etkin kullanımı hakkında eğitimler düzenlemekte; broşürler, videolar ve afişler hazırlayarak toplumun farklı kesimlerine ulaşmaktadır. Ayrıca “guvenliweb.org.tr” üzerinden on-line bilgiler paylaşılmakta ve toplumun bilinçlenmesini teşvik etmektedir.

Bilinçlendirme faaliyetleri, hem bireyler hem de sivil toplum kuruluşları ve özel sektörle iş birliğiyle yaygınlaştırılmaktadır.

Bu noktada, Sayın Başkanım, bilinçlendirme ve farkındalık eğitimlerimiz mevcut. Bunların tabii odak noktasında siber zorbalık geliyor. Onun haricinde dijital etik, dijital mahremiyet, dijital güvenlik gibi -az önce Eda Başkanın da bahsettiği- Aile Bakanlığımızla ortak bir sürü çalışma yürütüyoruz. Şu anda da yeni kompakt eğitimler düzenliyoruz. Örneğin sadece -konumuzun belki haricinde ama- çocuklara eğitim vermiyoruz. Kimi zaman geliyor, mesela okullar tatil olduğu zaman huzurevi bakımında olan yaşlılarımıza da eğitimler vermekteyiz bu noktada. Sadece çocuklarımıza değil, onlara da siber zorbalık eğitimleri vermekteyiz; özellikle dolandırıcılık, “phishing” olta dolandırıcılığı noktasında onlara da eğitimler veriyoruz. Kadın sığınmaevinde kalan kadınlarımıza da on-line eğitimlerimiz mevcut. Dijital oyunlar noktasında çalışmalarımız var, dijital eğitim noktasında çalışmalarımız var. Burada hedef kitlemiz öğrencilere, ebeveynlere, kamu kurumlarımıza, STK'lere eğitici eğitimler düzenliyoruz.

Güvenli İnternet Günü'müz... Her yılın şubat ayında Güvenli İnternet Günü ve Haftası kutlanıyor. Bu noktada çeşitli etkinlikler düzenliyoruz. Güvenli internet tırımız mevcut Sayın Başkanım. Bununla da Ankara haricinde, özellikle Kurum haricinde, bölgelerimiz haricinde -biliyorsunuz, BTK 9 bölgede görev yapıyor Ankara haricinde- 81 ile bazen internet tırımızı gönderiyoruz, okullara gidiyor, orada küçük oyunlar vasıtasıyla, teknolojik belli deneyler sayesinde çocuklarımıza robotik kodlama, sanal gerçeklik gibi eğitimler veriyoruz.

Belli yayınlarımızı devamlı, sürekli güncelliyor ve çıkarmaya çalışıyoruz. Dijital mahremiyet olsun dijital okuryazarlık olsun bu şekilde yayınlarımız mevcut.

Araştırma raporlarımız mevcut. Özellikle Millî Eğitim Bakanlığımızla ve YÖK'le kimi zaman araştırmalar yapıyoruz. Bu noktada özellikle en son yaptığımız “Dijital Oyun Oynama Alışkanlıkları” araştırmamız mevcut. 20 bin kişiyle, öğrencimizle bu araştırmayı yaptık. Bunun haricinde bir hakemli dergimizi bir buçuk sene oldu, yeni çıkardık. Yine bu alana özgü, siber zorbalık üzerinde de ciddi makaleler geliyor. Çalışmalara bu konuda devam ediyoruz.

Dijital oyunlar, yine siber zorbalığın en fazla yaşandığı alanlardan bir tanesi. Bu noktada da “Bilinçli Oyna” şeklinde bir mecramız mevcut. İnşallah, önümüzdeki hafta da Dijital Oyunlar Kongremiz Kurumumuzda yapılacak Ankara Üniversitesi ve bir STK'mizle iş birliği içerisinde; sizleri de görmekten şeref duyarız Sayın Başkanım, sayın Komisyon üyelerim. Dört gün sürecek bu etkinliğimiz. Kamu kurumlarımız, STK'lerimiz ve akademimizin hepsi birlikte ve oyun sektörü, bu alandaki, ticari alanda çalışanları burada misafir edeceğiz. Bugüne kadar dijital oyunlar, tabii, özellikle son zamanda malumunuz “Discord” olayı oldu, “sure age” meselesi oldu. Buradaki Aile Bakanlığımız da şu an bir rapor hazırlıyordu hatırladığım kadariyle bu “ergenlerde siber örgütlenme ve radikalizm” şeklinde. Tabii, artık “Gerçek hayatta yaşanan internette yaşanır, gerçek hayatta suç olan internette suçtur.” ilkesiyle biz tabii her şeyi artık internette, sosyal medyada... Bu bağlamda biz bu kongreyi düzenlerken amacımız, sadece -tabii ki bundan kıvanç duyuyoruz, ticari başarımız, Türkiye'nin ciddi bir ticari başarısı var bu konuda ama- biraz da bunun psikososyal boyutunu ölçmekti.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Çok güzel.

BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU BAŞKAN YARDIMCISI ABDULKERİM GÜN - Daha önce de yapılan çalışmalar var ama bütün sektörün, bütün akademinin, kamu kurumlarının birleşeceği bir şeyi artık alalım ki biraz da biz, ergenlerimizde olsun veya yetişkinlerimizde bu sıkıntılar, sorunlar niye oluşuyor, bu radikalizm, belki bu örgütlenme neden burada peydah oluyor, bunu anlamak istedik. İnşallah, haftaya bu olacak. Tekrardan teşekkürlerinizi bekleriz.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Pardon.

BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU BAŞKAN YARDIMCISI ABDULKERİM GÜN - Buyurun.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Ben bu çalışma için çok teşekkür ediyorum.

1998-1999 yıllarında Türkiye'de ilk kez bilgisayarın çocuklar üzerinde olumlu-olumsuz etkileri üzerine tez yazan aslında bir uzmanım ve Çapa Tıp Fakültesinin Anaokulunda, Sabancı Enstitüsünün bir devamı olan Anaokulunda, bizim o arkası çok büyük televizyon tarzı bilgisayarla ilk kez çocuklara eğitim verilmişti. O gün o tezi yazdığım zaman aslında daha olumsuz etkileri o kadar masumken bile sıkıntılarını araştırma şansım olmuştu. Belki biraz geç kaldı ama bugün de bunun hayata geçmesi çok kıymetli, çok önemli çünkü bu sahada, örneğin bize bir sürü başvuru geliyor; bu akran zorbalığıyla ilgili olarak Komisyonumuzun biraz yayın yapmaya başlaması üzerine her yerden inanılmaz, bana, şahsıma telefonlar geliyor ve en tehlikelisi şu... Aile Bakanlığımız zaten bu olaya hâkimdir, Tuncay Hocanın da ben sahadaki çalışmalarını çok iyi biliyorum. Bütün sorun sadece oradaki zihin üzerindeki etkiler değil, arkasında kurulmuş olan o WhatsApp veya Instagram gruplarının arkasından çok büyük tehlikeler geliyor. Bunun ilgili olarak da biraz savunmasız yakalandığımızı düşünüyorum. O yüzden de çok tehlikeli bir boyutta. Bunun çok kıymetli olduğunu düşünüyorum. Davetiye gelirse tekrar özellikle grubumuzdaki vekillerimize de iletir, katılmaya çalışırız.

Devam edin lütfen.

BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU BAŞKAN YARDIMCISI ABDULKERİM GÜN - Çok seviniriz Sayın Başkanım.

İnternet Yardım portalimiz, Yardım Merkezinde mevcut, özellikle “internetyardim.org.tr”, Alo 141 ve e-devletten, Sayın Başkanım, ihbarlar alıyoruz, vatandaşların yardım çağrılarına, yardım taleplerine buradan cevap veriyoruz. Burada internetteki satış ve içerikler, internet ve mahremiyet, bilgi güvenliği...

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - 141’i aradığımızda bilgi ve destek alabiliyoruz.

BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU BAŞKAN YARDIMCISI ABDULKERİM GÜN - Evet, böyle bir sıkıntı varsa tabii ki 141’i arıyoruz veya internetten ve e-devlette de aynı şekilde portalimiz var. Siber zorba konusu da bunların en ana odağında bir konumuz.

“İhbar web”imiz var Sayın Başkanım. Burada BTK’nin resen yetkisi mevcut erişim engelleme noktasında. Burada da çocukların cinsel istismarı olsun, intihara yönlendirme ve diğer her türlü Atatürk’e hakaret, yasa dışı bahis gibi konularda özellikle bizim resen yetkimiz vardı. Gerçi bizim içerik çıkarma sosyal medyada, o iptal oldu Anayasa Mahkemesinde ama şu anda inşallah düzenleme olacak. Onun haricinde bütün sitelerin erişim engellemesi resen bizde. Burada da özellikle Emniyet olsun Jandarmamız olsun ciddi anlamda her gün düzenli bize bildirimde bulunuyorlar. Vatandaşlarımız anonim olarak bildirimde bulunabiliyor “Şu site zararlıdır, buna bakalım.” şeklinde. Bunları hukuki olarak değerlendirip ondan sonra gereğini yapmaya çalışıyoruz.

En önemli çalışmalarımızdan bir tanesi, Sayın Başkanım, kıymetli Komisyon üyelerim; güvenli internet hizmeti. Şu anda Türkiye’de yaklaşık 50 milyon kişi, abone güvenli internet hizmetini bu ay itibarıyla kullanıyor. Şöyle: Bu hizmetimizde biz internetin zararlı ve yasaklı içeriklerinden çocuklarımızı ve ailelerimizi koruyoruz. Bu bağlamda iki profilimiz mevcut. Birincisi Aile Profilimiz, ikincisi Çocuk Profilimiz. Çocuk Profilimize şu anda yüzde 0,5 yaklaşık 250 bin kişi civarında abone; yaklaşık yüzde 99 üzeri bir oranda da Aile Profili mevcut. Buralarda, örneğin Çocuk Profilinde sosyal medya uygulamalarına giremiyorsunuz, sadece eğitim odaklı yani çocuğun bir şey öğrenebileceği, ödevlerini yapabileceği, o noktada her türlü yasaklı içerikten barınmış bir hizmet. Mesela Aile Profilinden bir örnek vereyim... Orada da sosyal medya uygulamaları var ama hepsinin her şekilde en incesine kadar yasaklardan -nasıl diyeyim- zararlı içeriklerden korunmuş hâli mevcut. Bir örnek vermek gerekirse, mesela Aile Profilinde kripto paralara giremiyorsunuz. Neden? Malumları olduğu üzere kripto paralar daha yeni, bu sene haziran ayında SPK tarafından lisanslandı. Bundan sonra kripto para piyasalarına girecek firmalar Sermaye Piyasası Kurumundan lisans alarak o şekilde faaliyetlerini devam ettirebilecekler. Biz, bugüne kadar bunu bile burada Aile Profiline sokmadık. Şimdi de mesela çoğu firma bize diyor ki: “Bizi Güvenli İnternet Profilinden çıkarın yani bizi tamamen herkese yansıtın.” Biz de şunu diyoruz: Gidin, SPK’dan lisansınızı alın, gelin bize, biz de sizi Aile Profiline sokalım. Niye? Bize şu anda buradan çok fazla dava var Sayın Başkanım, sayın vekillerim. Neden? Çünkü mesela LGBT örgütleri olsun, şu olsun... Biz burada kanuni yetkimizi biraz geniş kullanıyoruz. Neden? Çünkü burada ahlaki olarak ciddi anlamda çocuklarımıza tamamen filtreden geçirilmiş yaklaşık 2,5 milyon siteyi biz kategorize ettik. Hiçbir şekilde terör içerikleri olsun yasaklı içerikler olsun hiçbirisi burada yok. O yüzden bizim şu anda yüz akı hizmetlerimizden bir tanesi bu hizmetimiz.

Burada belli önlemleri tabii biz yazdık ama kısaca size bahsedeyim inşallah. Tabii Aile Bakanlığımız burada yanımdayken çok şey yapmak olmaz ama, aslında burada genelde klasik şeyler olacak ama, etik bağlamında biraz konuşmak istiyorum ama bunu ben burada bitireyim. Teşekkürlerimi arz ederim ama şöyle, eğer kabul buyursanız, şimdi son zamanlarda bazı çalışmalar yapıyoruz, bugüne kadar tabii, biz de şu anda kamu spotları olsun, belli şeyleri çalışıyoruz ama tabii, biraz da bu güvenli internet hizmetini şu an biz “default” veriyoruz yani her abone olan kişi eğer talep ederse aksini istemezse bunda çıkmıyor, kalıyor. Normalde her abone olan kişi bunu direkt almış oluyor, kişi gidiyor, “Ben bunu istemiyorum.” diye çıkabiliyor, “25 00” a SMS gönderiyor, bundan çıkabiliyor veya girebiliyor. Bu noktada, akran zorbalığı meselesi aslında bir şeyi -bu kadına şiddette de vardı, çoğu şeyde vardı, tabii burada ahkâm kesmek, yanlış anlaşılma olmasın ama- bu konuyu biraz belki -hocam da burada ama- olumlama meselesi. Mesela bunu zamanında yaptılar Sayın Başkanım, mesela siber zorbalık siber nezakete çevrilebildi. Mesela akran zorbalığı, akran nezaketine evrilebilir mi, burada daha tartışılacak konulardan bir tanesi. Şu an mesela, belli hocalarımız da bunun biraz alt temelinı oluşturup akademik olarak bir ölçek geliştirme, onun üzerine de Millî Eğitim Bakanlığımızla bir saha araştırması yapma niyetindeyiz o noktada. Bunu da size bu şekilde arz edeyim dedim.

Teşekkür ederim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Çok teşekkür ederim.

Şöyle, zaten daha önce konuk gelen bütün değerli katılımcıların da aslında hepimizin ortak kullanılan sıfatın doğru kullanılmasıyla ilgili... O anlamda açıkçası bizim de bu raporun çıktısında en çok vurgulayacağımız konulardan biri olacak ama buna kafa yormak ve buradaki o sıfatı, olumlamayı oluşturmak aslında hepimizin görevi; burada ağırlayacağımız bütün bakanlık, akademisyen, STK’lerin hepsinin aslında bizim de. Yani özellikle, Nurhayat Hanım’ın bir önceki gruba sorduğu sorulardan biriydi yani. Bu önemli, hepimizin derdi ama bunu geliştirmemiz ve bir an önce topluma yaymamız gerekiyor. O anlamda biz de sizinle aynı düşüncedeyiz.

Teşekkür ediyoruz sunumlarınız için.

Salih Vekilim, Nurhayat Vekilim, sorularınız varsa eyvallah, teşekkür ediyoruz.

Ben yine şunu vurgulayacağım: Aslında çok güzel şeyler dinliyoruz ama bunların ekranlardaki dönme sayısı, internetteki dönme sayısı ile ilgili de ayrıca inşallah o çalıştayda da bu çıkar. Çocuklarımızın buna maruz kalması gerektiğini düşünüyorum yani görsün, görsün, görsün, görsün; bilinçaltına kaydetsin diye düşünüyorum, değil mi Sayın Vekilim?

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) - Mesela, dün oldu galiba, 14 yaşında ve 17 yaşında 2 çocuk sokakta ateş ediyorlar, çok profesyonel yani tamamen oyunlardan öğrendikleri belli. Ki ben kendi kızımdan, benim arkadaşlarımdan da biliyorum; bir oyun var, indirmişler yani çocuk böyle denizanasını, sümüklü böceği eline alıp seven bir çocuk oyunda “Onu öldürdüm, bunu öldürdüm.” diye seslerini duyuyorum ben çocukların. Yani ilginç gerçekten ama bu kimin alanıdır, nasıl çözülür, onu bilemiyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Buradan, inşallah bu Komisyondan oraya doğru yöneleceğiz ve çıktılarını çok kıymetli.

ÇOCUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ HİZMETLER DAİRE BAŞKANI EDA ŞİRNEVAİ - Minicik bir şey söyleyeyim çocuklardaki o hisle ilgili Sayın Vekilim: Dopamin ve serotonin biz bahçede oynayarak, hani, yaş olarak -şimdi kimseyi şey yapmayayım ama- biz bahçede oynayarak, arkadaşlarımıza top atarak, hani, o dopamini, o mutluluğu, o serotoninini bahçede yapıyorduk. Şimdi çocuklar bahçeye çıkamadığı için dediğiniz gibi, oyunların içerisinde onu yapmak, onu almak onları çok mutlu ediyor. Dolayısıyla da en çok savaştığımız şey, aslında o dopamini salgılayacak, yerine koyacak başka bir şey bulmaktan geçiyor.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Herhâlde en yüksek dopamin saklambaç mıydı neydi yani adrenalini orada yaşıdık.

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) - Şöyle söyleyeyim: Benim kızım binici, ata biniyor ve bütün gün neredeyse okul tatilken arkadaşlarıyla atlıyorlar, kendileri de at gibi atlıyor, bütün gün aslında oynuyorlar ama akşam mutlaka oyun oynamıyor, hepsi birbirine bağlanıyor ve oynuyorlar yani ben de engelleyemiyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - “Sosyal verimlilik” diye bir kavram vardı orada. Gerçekten böyle birbirleriyle iletişim kuruyorlar ve hatta hocam anlatacaktır, ben de denk geliyorum bazen, şöyle: Gördüğüm her çocukla, gençle konuşmaya çalıştığımda ciddi anlamda bir ötekileştirme var ve dışlama var. Eğer sen bu oyunun bir parçası değilsen, o oyunu bilmiyorsan zaten işte seni dışlamış oluyorlar. Yani bununla ilgili olarak bir furya var, bir dünya var ve sen onun ya dâhilisin ya haricisin. Orada da işte başka bir alan başlıyor maalesef. O yüzden belki en yıldızlı cümle “proaktif refleks” dediğimiz kavramı nasıl hayata geçiririz, bence biraz onun üzerinde hepimizin çalışması gerekecek.

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) - Şunu söyleyeyim: Mesela, bahsettiğim oyun “Brawl Stars” diye bir şey.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Meşhurlardan.

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) - Çocuk bunu indirebiliyor ama Minecraft indirmek istedi -gerçi ben Microsoft’ta Aile Profili şey yaptım galiba- dedim ki Minecraft daha iyi, işte, gelecek, Metaverse falan, işte, bina inşa ediyorlar, bir şeyler yapıyorlar falan. Minecraft oynasın bari diye onu şey yaptım ve Minecraft’ı oynayamadı arkadaşlarıyla Aile Profilinden dolayı ve ben onu “18 yaş” diye işaretlemek zorunda kaldım ebeveyn olarak. Yani Minecraft inmiyor da Brawl Stars’ı niye bu kadar kolay indirebiliyor çocuklar?

BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU BAŞKAN YARDIMCISI ABDULKERİM GÜN - Şöyle Sayın Vekilim: Şimdi, Aile Bakanlığımızla ara sıra kavga ediyoruz burada, şundan mütevellit...

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) - Ya, edin de çocuklar...

BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU BAŞKAN YARDIMCISI ABDULKERİM GÜN - Tabii, çok çalışıyoruz ama şöyle arada kavga ediyoruz, tatlı kavgalardan. Şöyle: Şimdi, Minecraft meselesi biraz karışık, bu Roblox’ta olduğu gibi. İçeride oyun geliştirmeniz sizin mümkün şahsi olarak yani farklı alanlarda. Brawl Stars’ta öyle bir şey yok, daha böyle mekanik, daha yapısal bir oyun ama Minecraft ve kapanan Roblox örneğinde olduğu gibi kontrole tabi yapılar ve yapımlar. Bundan mütevellit üzerinde kontrol olmayınca da mecburen güvenli internete alamıyoruz. Özellikle, mesela Aile Bakanlığımız Mincecraft’a ciddi anlamda bize erişim engeli gönderdi kaç defa bunu kapatalım çünkü bir kere içinde -en kötü- intihar var.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - “Dı” kavramını kullanmak lazım yani “dı” eskidendi çünkü ilk hâlini hatırlıyorum ben de araştırdığım için o konuyu ama sonrasına oraya o kadar çok subliminal mesajlar ve yeni figürler eklediler ki tam böyle travmatik bir oyuna döndü değil mi?

ÇOCUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ HİZMETLER DAİRE BAŞKANI EDA ŞİRNEVAİ - Sayın Başkanım, Başkanımız biliyor. Oyun tavsiye edebilmek için ben dairedeki arkadaşlardan bir grup oluşturdum, oyun oynuyorlar, hatta dediler ki “Sizin daireye geçelim, bayağı keyifli bir yer.” hani oyun oynuyorlar diye. Tavsiye vermek istedik ebeveynler çünkü bizden tavsiye istediler, CİMER’e yazanlar oldu. Şu ana kadar, söylediğiniz oyunlar da dâhil olmak üzere maalesef, öyle çok uygunluk bulamadık, çabalahoruz, başka planlarımız var, inşallah daha güzel...

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) - Kendimiz yapalım.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Evet, o zaman oyun yazacağız, güvenli oyun.

ÇOCUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ HİZMETLER DAİRE BAŞKANI EDA ŞİRNEVAİ - Sayın Vekilim, onu da istedik biz aslında. O çok tabii ciddi bir alan, ciddi bir yekûn. Biz BTK Akademiyi ve bilinçli oyna kısmını her basamağını deneyerek, kullanarak... Onlar ne önerirse biz onu önereceğiz artık çünkü oyunlar da güncelleme alıyor, bir an bir şey yokken içinde bir bakıyorsunuz bambaşka bir yere dönüyor. Hani, kitapların bile bir basımından öbür basımına başka bir şey gelebiliyor, bizim tavsiye ettiğimiz basımı oluyor. O yüzden, bu konu bizim için biraz derin bir konu.

BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU BAŞKAN YARDIMCISI ABDULKERİM GÜN - Şöyle Sayın Başkanım: Biliyorsunuz, oyun derecelendirme kuruluşları var, özellikle PEGI gibi... Sayın Başkanım, mecburen bu yabancı kuruluşların derecelendirdiği oyunlar, bunları da beyana tabi yapıyorlar. Şöyle bir niyet hasıl oldu bundan birkaç sene önce: Yerli bir oyun derecelendirme kuruluşu neden yok veya biz kamu olarak niye yapmıyoruz diye. Şimdi, Eda Hanımlardan önce tabii, bizde, BTK’de İnternet Dairede sadece “dijital oyunlar” birimi var koordinatörlük olarak, ciddi personel sayısı da var. İşte “guvenlioyna.com” üzerinden “org” üzerinden bunu takip ediyorlar devamlı; oyunları, her çıkan yeni oyunu inceliyorlar, araştırıyorlar. Dedik ki: Biz de bir tane yapalım, en azından kamu buna başlar, sonra bir STK devralır veya öyle devam eder diye. Lakin işte, az önce Eda Hanım’ın söylediği gibi bunun sürdürülebilirliği yok veya akabinde bir sıkıntı olduğunda, örneğin, BTK veya “x” STK, “x” kurum bir şeyi tavsiye ettiğinde bir sonraki

sürümünde, yamasında herhangi bir işte intihar vakası olsun, LGBT olsun, başka bir şey olsun, çocuğun istismarı olsun -bir sürü rezillik, her şey olabilir çünkü bunlarda- böyle bir şey olduğunda tabii, bunu kabullenecek bir mekanizma ortada olmuyor. O yüzden şu anda STK'lerle görüşüyoruz "Ne yapılabilir?" diye veyahut da PEGI'yi çağırdık, haftaya inşallah gelecekler, onlarla görüşeceğiz. Türkiye'ye özel bir şey açabilir misiniz, özel ayrı bir "case." Ona göre, bizim buradaki hem 5651 sayılı Kanuna göre hem de bizim hassasiyetlerimize göre yeni bir panel, bir alt kırılım açabilir misiniz, bunu konuşacağız; ona göre derecelendirme olsun, en azından bizdeki oyunlar sıkıntı oluşturmamasın diye. Onun sonucu çıktığında ona göre inşallah tekrar size arz ederiz durumları.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Tekrar teşekkür ediyorum sunumlar için.

ELİF ESEN (İstanbul) - STK'ler ne öneriyor acaba, onu sorabiliyor muyuz? Geç geldim, çok özür dilerim, sistemi bilmiyorum ama çok merak ettim STK'lerden...

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Estağfurullah.

Şöyle yapalım isterseniz: Sonunda hem tanışturalım hem sohbet edelim çünkü Nurhayat Hanım'ın da grubu var, o yüzden onlara da yetiştirme sözü verdim, sonrasında tabii ki memnuniyetle.

Şimdi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesinden Dijital Bağımlılık Uzmanı Profesör Doktor Tuncay Dilci'ye söz veriyorum.

Hocam, buyurun lütfen.

PROF. DR. TUNCAY DİLCİ - Teşekkür ediyorum. Değerli Başkanım, saygıdeğer hazırun; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Öncelikle güzel bir sunum oldu. Aile Sosyal Politikalar Bakanlığımızla daha önceki çalışmalarımızda bayağı bir iş birliği yaptık, destek de olduk, Orhan Bey dönemiymi.

Şöyle söyleyeyim: Biz yaptığımız AR-GE çalışmalarında genellikle sonuç odaklı görüyoruz -yani ülke olarak hep "Sonuç, sonucu nasıl düzeltiriz?" oysa önleyici ve yönlendirici uygulamaların, vizyoner uygulamaların olması yani on yıllık, yirmi yıllık politikalara hizmet etmesi gerekir çünkü ben değişimi görerek, dijitalizm çağının getirmiş olduğu risk ve beklentileri dikkate alarak bir şeyler yapılması gerektiğini düşünüyorum. Bu anlamda, ben farklı STK kuruluşlarında da çalışıyorum; (TÜZDEV) Türkiye Üstün Zekalı ve Dahi Çocuklar Eğitim Vakfı'yla, yine, cinsiyetsizlik konusu, bu anlamda uluslararası alanda ÇAKOP'la çalışıyorum ve Şiddetle Mücadele Vakfı'yla birlikte çalışıyoruz ve bağımlılık, dijital bağımlılık... Akran zorbalığı konusunda tabii ki yine Başkanımın ifade ettiği gibi ben de siber zorbalık ve dijital mecralardaki zorbalık üzerinde duruyorum.

Şimdi, öncelikle, müsaadenizle bir kavram üzerinde durmak istiyorum: Bu "sosyal medya" kavramının kullanılmasını ben doğru bulmuyorum Başkanım, "dijital medya" denebilir mi? Covid döneminde "Dijitalim" diye bir kitap yazmıştım, o zaman Covid'in arka planındaki yansımaları biz de bilinçaltı birtakım kurgusal değişiklikler de oluşturdu. Bunlardan bir tanesi de "Birbirinize uzak kalın." bilinçaltını bu şekilde şekillendiriyordu. Şimdi, asosyal kişinin olduğu ve sosyal izolasyonun geliştiği bir ortamda "sosyal mesafe" kavramı nasıl kullanılır? Dolayısıyla, bunu bir kamu spotuna vesaire dönüştürerek en azından çocuklarımızın zihin dünyasında daha farklı bir şekillendirmeye gidilebilir. Bu anlamda "dijital mecra" kavramı daha iyi geliyor çünkü yaptığımız tüm araştırmalarda buradaki çocukların biz sosyallikten bahsedemiyoruz yani her şeyi sanallaştırdıklarını görüyoruz.

Diğer taraftan, dürtü bozukluğu yaşayan çocuklarda daha çok şiddet üretme eğilimi olduğunu görüyoruz ve yine tabloda da göreceksiniz. Bu "dijitalanaliz" izlediğimiz teknik dünyada ilk yapay zekâyı çalışan bir teknik yani bir hafta gibi kısa bir sürede mesela Ankara'daki çocukların davranışsal sapmalarını veya dijital yaşam risk haritalarını çıkarabileceğimiz bir sistem. İsviçre, Londra, Kanada, Amerikalılar izin alarak bu sistemi bizden kullanabiliyorlar. Dolayısıyla, yarışmacı ve grup oyunları gibi...

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Bu sistem bize mi ait?

PROF. DR. TUNCAY DİLCİ - Tabii benim, patenti de bana ait.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Öyle mi, peki maşallah.

PROF. DR. TUNCAY DİLCİ - Tabii, tabii, patenti de bizde.

Bağımlılığı ölçmek için bizim geliştirdiğimiz bir sistem. Hemen altta da göreceğimiz gibi kişiye özgü nedenler. Neden yani? Kişinin hangi davranışında veya hangi davranış boyutunda sorun varsa onun nedenlerini sıralıyor yapay zekâ ve karşılaşılabileceği sonuçları, riskleri belirtiyor, arkasından da çözüm önerilerini sunuyor. 750 aile üzerinde yaptığımız deneyde bu sistemden yüzde 70 ila yüzde 94 arasında olumlu sonuç alabiliyoruz. Yalnız orada bir kıstasımız var Sayın Başkanım, 83; 80 ve 100 baremi arasını biz kriz durumunda "yüksek riskli" olarak tanımlıyoruz. Yani bunun 90, 95, 97 olanlarının artık ilaçlı, yataklı psikiyatrik tedavi bile alması gerekebilir fakat bunun öncesini şu sistemin önerileri veya psikopedagogik tekniklerle yönlendirebiliyoruz. Şurada da bunla ilgili 41 tane terapi modeli geliştirdik, şu kitapta var. 41 tane terapi modeliyle çocuklarımıza neler yapabileceğimizi konuşuyoruz.

Şimdi, bu başlıklardan "yoksunluk sendromu" özellikle çocuklarda bir şeyin eksikliği gibi görülüyor ama dijital nesneye karşı aşırı tutku hâlinde olması bir nevi bireyin ya da çocuğun kendi kendine uyguladığı bir şiddettir. Yani siber zorbalığı sadece dışarıdan gelen bir şiddet olarak algılamayalım. Yani birey kendi kendine de dijital nesneden mahrum kaldığı bir zamanda şiddet uygulayabilmekte ve hatta bunun yoksunluğuyla beraber dışarı saldırılan dürtüler üretebilmekte.

Yine, benlik algısı veya sosyal izolasyon: Kişinin kendilik değerinde oluşturabilecek travmalar burada yansıyor. Eğer benlik algısıyla ilgili oradaki maksimum rakam şu anda 20 olsaydı bu çocuk zaten ciddi ama şu anda yine benlik algısında ciddi sorun var; İstanbul'dan bir çocuk bu çocuk, yaşı biraz ileri ama bunun örnekleri var.

Sosyal izolasyon: Çocuk artık etrafıyla hiçbir şey konuşmıyor, ailesini reddediyor, elinden dijital nesneler alındığı zaman ciddi sorunu var ve bizim yaptığımız araştırmaya göre şu an ilkökul düzeyindeki çocuklarda bağımlılık oranı yüzde 29,26; bu ne demek? TÜİK verilerinin çoğunu biz veriyoruz zaten şirket olarak yaptığımız araştırma sonuçlarını. Bu çocuklar şu an yani her dört çocukta 1'i risk grubunda, aynı

zamanda bağımlı olan çocuklar ki en çok maruziyeti de siber zorbalığa maruz kalan çocuklarda dijital kumar ortamlarında -ki geçen bunlarla ilgili ciddi bir paylaşım yaptık ulusal medyada- dijital kumar bağımlılığına bağlı olarak da sonuçları kendini gösterir.

Ben önerilere geçmeden önce bunun etkilerine, yaptığımız çalışmalara ve psikopedagogik sonuçlarına baktığımız zaman siber zorbalığın aslında tehdit, taciz, alay, iftira gibi davranışlarla beraber yerli yersiz gelen bildirimlerin, yerli yersiz bip seslerinin çocuklar üzerinde uyaran olması. Mesela bu dijital nesnelerin SAR değeri ve radyasyon miktarı Başkanım, burası çok önemli. Aslında Türkiye olarak üzerinde durmadığımız konulardan bir tanesi de bu. SAR değeri ve radyasyon miktarı bu çocuklarda davranışsal anlamda bir tedirginlik ve atipik kişilik özelliğine evrilen bir durumu doğurabiliyor. Bununla beraber radyasyon miktarı, SAR değeri miktarı normal vücudun kabul edilebilir sınırları dışına çıktığı zaman, aştığı zaman ayrı bir sorun. Sporcular üzerine geçen bir çalışma yaptık, biraz konumuz dışı gibi ama onlarda yüzde 11 ile yüzde 18 anlık karar verme mekanizmasını, biliş-kas koordinasyonunu olumsuz etkilediğini gördük Başkanım yani bu çalışmada ciddi verilerimiz de var elimizde. Diyeceğim şu: Bizim ülke olarak, bir, bunun psikolojik etkilerinin farkında olmamız lazım yani bununla ilgili seri, aileleri bilinçlendirici... Ben her şeyden önce aile eğitimi diyorum, çocuk eğitimden önce aile eğitimi. Anksiyete, siber zorbalık ve yine depresyonla beraber intihar eğilimleri de, Mavi Balina, Momo... Bundan on yıl önce ilk tanıştığım vakalarda ciddi hipnotik tekniklerle bağımlılığa bağlı bu çocukların gerçek hayattan koparılması ve tabii ki sonsuzluğa teşvik edilmesi söz konusuydu. Psikolojik etkilerinde travma ve duygusal etkilerini görüyoruz.

Yine, sosyal etkilerinde, zorbalığa uğrayan çocuklar arkadaş çevresinden uzaklaşarak bir sosyal izolasyon ve benlik algısı oluşturabiliyor ve bu çocuklarda aynı zamanda dışlanmışlık hissiyle beraber saldırganlık duygusu da geliyor. Yani bu çocuk bir yerde etki-tepki prensibi belki, çocuk şiddete, şantaja maruz kaldığı zaman kendisi de dış tarafa şiddet uygulayabiliyor.

Ekonomik etkilerine baktığımız zaman aileye etkisi var. Zorbalığın tetiklediği psikolojik rahatsızlıklar nedeniyle mesela bu çocuğun terapilere gitmesi, olumsuz zaman geçirme, verimli performans üretememe, ortaya koyamamanın verdiği sorunlar var. Yine, akademik başarısızlıklar, özel ders veya takviye ders becerilerine yönelmesi; bu da bu çocukları ekonomik anlamda olumsuz etkiliyor, kariyer planlamasında sorunlar oluyor.

Yine, çocukların uzun vadede öz güven kaybı nedeniyle başarısızlık deneyimleri öğrenilmiş çaresizliğe dönüşebiliyor. Kültürel etkilerine baktığımız zaman, toplumsal algılar var, “stigmatizasyon” dediğimiz bir durumla karşılaşıyoruz. Örneğin damgalanma, siber taciz veya siber ortamda, dijital mecralarda çocuğun zayıf olarak algılanması veya damgalanmasıyla arkadaşları arasında, akranları arasında bir alay konusuna dönüşebilmekte ve bu kimlik hâline gelebilmekte.

Yine, mahremiyet ihlalleri, özellikle muhafazakâr kültürlerde çocukların özel hayatının ifşa edilmesi sadece sokaktaki bir olay gibi değil, milyarlarca insanın izleyebileceği bir duruma dönüştüğü için etkisi de kalıcı ve uzun vadeli olabilmekte. Bununla ilgili Sayın Millî Eğitim Bakanımıza ben dijital mecralarda adabımuâşeret kurallarıyla ilgili bir kural seti iletmıştim -sağ olsunlar, dikkate aldılar- ama okullarda sadece diğer sosyal alanlarda adabımuâşeret kuralları ders olarak konuldu. Aslında dijital mecralarda adabımuâşeret kurallarının ilkokuldan itibaren ders olarak konulması gerekir; bir önerim yani acilen bunun yapılması lazım. Çünkü birazdan bahsedeceğim “Küçük Uzmanlar” veya “Ekran Bilgeleri” diye bizim bir projemiz var, Sincan Kaymakamlığıyla inşallah, pilot uygulamaya başlıyoruz; 12-13 yaş grubuyla başlayacağız o projelere. Özellikle okullarda akran eğitimiyle beraber bu anlamda bir sertifika programıyla bu çocuklara bu şekilde bir tanımlamayla bir misyon yükleyeceksiniz. Küçüklükten itibaren boş kalan sınıflara gidip sunumlar yapacak, arkadaşlarına akran zorbalığı veya bu tür maruziyet durumunda nasıl hareket edecekleri ve nelerle karşılaşabilecekleri konusundaki akran eğitiminin ben daha etkili olacağını düşünüyorum. Bugüne kadar biz hep yukarıdan aşağı doğru bir bilgi aktarma yoluna gittik, bu da doğru bir yöntem olmadı. Yapararak, yaşayarak öğrencinin bizzat kendisinin içerisinde olduğu bu yönde bir taltif ve bir tanımlamayla, sıfatlamayla bu çocuklarımızın -örneğin “Ben bu alanda ekran bilgesiyim.” sıfatıyla- arkadaşları arasında da bu şekilde anılmasıyla beraber... Her şeyden önce bu çocuklar geleceğin annesi babası olacak, her sınıftan iki üç çocuğu alarak bu şekilde devam edeceğiz.

Yine, kültürel farklılıklar ve ayrımcılık, etnik ve kültürel ayrımcılık ve ekoayrımcılık dediğimiz bir yaşam alanına evriliyor. Örneğin, hangi dijital mecra ya yoğunlukla giriyorsa, girmeyen diğer grupları bir dışlamaya, ötekileştirmeye dönüştürüyor ve kendi girmiş olduğu mecralarda yer almayan çocuklara karşı ayrı bir tutum sergiliyorlar; bu da ayrı bir zorbalığa dönüşüyor.

Yine, genel sonuçlara baktığımız zaman, psikolojik sorunların yaygınlaşmasıyla çocuklar yetişkinlik döneminde de bu zafiyetlerini sürdürebilmektedirler yani unutamıyorlar, kalıcı izli bir davranışa dönüşebiliyor. Dijital güvenlik algısının zedelenmesiyle bu anlamda bir öz güven sorunu ve panik yaşayabilmektedirler. Dijital ortamları güvenli bir alan olarak görmekten uzaklaşarak teknolojiye karşı da olumsuz yaklaşım sergileyebilmektedirler. Burada şunun altını özellikle çiziyorum: Dijital Bağımlılıkla Mücadele Derneği dediğim zaman “Hocam, siz teknolojiye karşısınız ama ironi değil mi, işte telefon kullanıyorsunuz.” vesaire... Biz bir araba kullanmak için bile ehliyet alıyoruz altı ay boyunca, değil mi; dijital mecraları kullanmak veya orada var olmak için neden böyle bir eğitim olmasın diyoruz.

Bunun için, toplumsal anlamda yaşayabileceğimiz sorunların derinleşmesinin de önüne geçmek adına, nefret kültürünün ortadan kalkması adına çocuklara küçük yaştan itibaren bunun bilincinin verilmesi ve bir yaşayan değerler silsilesi ya da yaşayan değerler setine dönüşmesini lazım. Başlangıçta yazılı olan bir kültürün çocuklarda içselleştikten sonra okullarda, evlerde, her yerde yaşayan sözlü bir kültüre dönüşmesi lazım diye düşünüyorum.

Önleme müdahalelerine baktığımız zaman, ailelere yönelik önlemler, dijital okuryazarlık eğitimleriyle beraber biz “Sağlıksız Dijitalleşme” diye bir çalışma yaptık. Şu an Diyanetle de bunun üzerinde duruyoruz, arzu ederseniz sadece siber zorbalık üzerinde bir çalışma da yapabiliriz pratik bir şekilde. Her şeyin başı sağlıksız dijitalleşme, sorunlu dijital nesne kullanımı yani çocuk gereksiz sitelere girerken veya orada herhangi bir suistimal veya bilinç bulanıklığı oluştururken bile sağlıksız dijitalleşmeden bahsediyoruz. Bu yüzden ailelere okuryazarlık verirken çocuklara duygusal destek yani çocukların zorbalık durumlarını paylaşabilecekleri bir iletişim ortamı sağlanmalı ama örneğin cinsel tacize uğramış bir çocuğun kamuya açık bir yerde kendini ifşa etmesi, Hoca Hanım, Anadolu kültüründe biraz tedirginlik oluşturabiliyor. Bunun için gerekli güvenlik veya birtakım şifreleme sistemlerinin olması ve kendisinden başka veya karşıdaki

uzmanlardan başka hiç kimsenin görmeyeceği inancı da olmalı çünkü çocukları kandırıp örneğin müstehcen fotoğraflar çekiyorlar, arkasından bunu tehdide, şantaja dönüştürerek arkasından başka türlü şeyler geliyor. İşte, benim elimde böyle belgeler var. Mesela diyoruz ki: Siber zorbalığa veya şantaja maruz kaldıysanız önce belgelerinizi toplayın. Belge hangisi? Çocuğun çıplak bedeni. Dolayısıyla bunu ifşa etmesi veya karşı tarafla paylaşması zor olabilir. Bu anlamda kendi hemcinsinden oluşan uzmanlar olabileceği gibi, bu da önlemler arasında olabilir.

Yine, eğitim ve toplumsal farkındalık adına, kamu spotlarıyla beraber eğitim programlarının içerisine “siber zorbalık” kavramını kullanmadan etik kurallar gibi, dijital yaşamda etik kurallar, dijital yaşamda adabımuâşeret kuralları gibi ilkökul 3’üncü sınıf hayat bilgisi dersinin içerisine konulmalı diye düşünüyorum. Yine, toplumun bilinçlendirilmesi adına, belediyelerle veya diğer alanlarla iş birliği yaparak konferanslar, seminerler olabilir.

Hukuki düzenlemesi konusu çok önemli. Başkanım, belki sizden farklı olabilir mi, ona bakayım. Dolayısıyla hukuki yaptırımlar siber zorbalığa karşı caydırıcı kanunlar yani... Çünkü çocuk da olsa büyük yaralar açacaktır. Teknik çözümleri söylediniz zaten, teknik çözümler de sıkıntı yok.

Çocuk düzeyinde alınabilecek önlemlere baktığımız zaman, dijital okuryazarlık ve farkındalık eğitimini çocuklara okuldan önce, ilkökulda veya okul öncesinde bile verilmeli diye düşünüyorum. Güvenli şifre kullanımı öğretilmeli, çevrim içi zorbalığa karşı mesajları yanıtsız bırakmak ve belgelemek, tehdit içeren mesajları veya e-postaları cevaplamama gibi, engelleme gibi, açık ve güvenilir bir iletişim ortamı sunma ve aile içi iletişimin güvenli olması gibi, siber şantaj durumunda profesyonel yardım alma ve bu süreci nasıl yöneteceği konusunda çocuklara ciddi eğitimler verilmeli. Bence şu an okullarda ivedi yapılması gereken bir durum. Pozitif grup dinamikleri oluşturma; mesela “dijital dostluk günü” gibi ifadelerle orada verilmek istenen mesajlar verilebilir. Akran destek gruplarını da tabii burada ihmal etmemek lazım. Zorbalığa maruz kalan çocuklara destek olmak için güvenilir akranların yer aldığı dostluk kulüpleri de olmalı yani benzer benzeri çeker diyoruz. Eğer benzer davranışları veya sorunları yaşayan birisi bir başkasını da kendisi gibi görürse burada biraz kendisini rahatlatabilir ve yaşadığı olumsuz durumları hafifletmiş olabilir.

Dolayısıyla teknolojik önlemler bağlamında, Instagram gibi sosyal medya platformlarının içerik bildirme ve gizlilik ayarları konuları gündeme gelmeli. Bununla ilgili biz Facebook’un Türkiye temsilcisiyle -Londra’da Yeşim Hanım var- görüşmüştük ama fazla bir ilerleme kaydedemedik. “Siber tehditlere karşı çocuklarımızı nasıl korursunuz?” başlıklı seminerler olabilir ailelere ve toplum kampanyaları olabilir.

Bu kanunla ilgili konulara girmeyeceğim ama şu kadarını söyleyeyim: Siber zorbalıkla ilgili öncelikle yetişkinlerin de uyguladığı ve dijital mecralarda emrivaki içeriklerle çocukları baskılama şeklinde de birtakım zorbalıklar olduğunu görüyoruz. Dolayısıyla bunun için yapılması gereken, öncelikle dijital analiz gibi Türkiye ölçekli veya yerel, bölgesel anlamda çalışmalarla durum analizi yapılması lazım. Yani çocuklarımızın yüzde kaçında şiddet eğilimi var, varsa bu çocukların hangileri okul rehber öğretmenleri tarafından tespit edilerek bir şiddetin önüne geçtiğimiz zaman gerçek anlamdaki zorbalığın, akran zorbalığının ve siber zorbalığının önüne bir set çekilmiş olabilir az çok.

Yine, ilkökuldan itibaren dijital mecralarda adabımuâşeret kurallarını ben önemsiyorum. On yıl sonra karşılaşılabileceğimiz riskler bağlamında şu an ekran yüzü olarak gördüğümüz birtakım fenomenlerin ve müzik şekillerinin bile yapay zekâyla şekillendirildiği bir dönemde bilinçaltı “subliminal” mesajların çok farklı bir şekilde verildiği ve yeni bir toplum yaratma -yani tüketim kültürü bağlamında- dolayısıyla siber zorbalığı sadece akranının uyguladığı değil, herhangi bir çocuk ayakkabısının, herhangi bir çocuk oyuncağının alım şekli konusundaki içeriklerin dayatılmasında da bana göre bir zorbalık var, bir şiddet var. Yani sıradan bir şey değil, “Sen bunu almalısın.” gibi bilinçaltına kurgulayan kodlarla, düşünsel kodlarla yapılandırılması durumunda.

Aile eğitimi konusunda şunu söylerken bu, birçok Avrupa ülkesinde -hoca hanım da biliyordur- muhtemelen yasaklandı; 13 yaş altına akıllı telefonlar yasaklandı, yavaş yavaş bu konuyu gündeme getirmek lazım. Eğer çocukta bir güvenlik zafiyeti ve sorunu varsa bu çocuklar için güvenlik, haberleşme amaçlı tuşlu telefonlar kullanılmalı.

ÇOCUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ HİZMETLER DAİRE BAŞKANI EDA ŞİRNEVAİ -
Çocuk Hakları Alt Komisyonu’yla bunu çalışıyoruz Sayın Başkanım.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Peki, tamam.

PROF. DR. TUNCAY DİLCİ - Ben teşekkür ediyorum.

Sormak istediğiniz bir şeyler varsa cevaplayabilirim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Değerli Hocam, verdiğiniz bilgilerden dolayı teşekkür ediyoruz.

PROF. DR. TUNCAY DİLCİ - Ben teşekkür ederim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Üyelerimizin soruları varsa buyurun lütfen.

AHMET SALİH DAL (Kilis) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) - Salih Bey, siz konuşmadan önce grup toplantımız var ya...

Ben teşekkür ediyorum. Ben de grup toplantımız nedeniyle ayrılmak zorundayım. Telefonlarınızı ve sunumlarınızı...

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Sayın Vekilim, katılımınız için teşekkür ederiz.

Ben zaten gruptan ileteceğim.

Teşekkür ederiz, görüşmek üzere.

AHMET SALİH DAL (Kilis) - Başkanım, şöyle farklı bir bakış açısı getirmek istiyorum: Yani biz sanki “akran zorbalığı” derken içini çok doldurduk. Şimdi, hepimiz ilkökul, ortaokul çağlarında arkadaşlarımızla oynarken birbirimizi itekledik, birbirimize lakaplar takardık ama akşam eve gidilirken, sabah tekrar okula geldiğimize onlar unutulurdu. Şimdi işin bir bu kısmı, bunu ayırt etmek gerekiyor; bu, akran

zorbalığı değildir. Yani hiçbir çocuktan biz şunu bekleyemeyiz: Çok uslu bir şekilde, birbirlerinin hakkına çok saygı duyacak bir şekilde gidecekler, oturacaklar, gelecekler. Bunu beklersek bir anormallik olması gerekir aslında.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Bir tık, bir parça kavga mı?

AHMET SALİH DAL (Kilis) - Bir parça kavga mutlaka olması gerekir yani kardeşler kendi evlerinde de yapıyorlar. İkincisi...

ÇOCUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ HİZMETLER DAİRE BAŞKANI EDA ŞİRNEVAİ - Sayın Vekilim, akran zorbalığının tanımında süreklilik var. Yani öyle biz gidiyorduk, bir kavga ediyorduk, sonra barışıyorduk ya, bu öyle değil.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Her gün, her ay düzenli olarak değil yani.

ÇOCUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ HİZMETLER DAİRE BAŞKANI EDA ŞİRNEVAİ - Düzenli olarak her gün o çocuğa yapıyor bunu, işkence gibi düşünen, düzenli olarak her gün ne yapıyorsa...

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Bir takıntı gibi.

ÇOCUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ HİZMETLER DAİRE BAŞKANI EDA ŞİRNEVAİ - ...lakap taktı mesela düzenli olarak her gün yapıyor, düzenli değilse zaten ona akran zorbalığı demiyoruz Sayın Vekilim.

AHMET SALİH DAL (Kilis) - Şimdi, şöyle: O da çok sayıda değildir. Bir de sanki sahada çok çalışmamışız mesela kaç yüz, kaç bin öğrenci üzerinde sorular sorarak, böyle akran zorbalığından etkilenen çocuk ne dedi? Özellikle üniversite öğrencilerinden yani ilkokullu, ortaokullu belki pek bunun farkına varmaz, söylemez ama üniversiteye gelen bir çocuk “Ya, ben ilkokulda okurken, ortaokul okurken arkadaşlarım bana şöyle şöyle yapıyordu, şöyle etkilendim.” diye söyler. Böyle bir çalışma yok, görmedim.

ÇOCUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ HİZMETLER DAİRE BAŞKANI EDA ŞİRNEVAİ - Üniversite düzeyinde benim şu anda taradığım yok.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Henüz bir çalışma yok.

AHMET SALİH DAL (Kilis) - Dolayısıyla en verimli ve cevap alabileceğimiz böyle bir çalışma olabilir.

PROF. DR. TUNCAY DİLCİ - Sayın Vekilim, şöyle söyleyeyim: -ben Kilis’te de çalıştım daha önce, eğitim fakültesinin kurucularındanım orada, onu da söyleyeyim- ben üniversite düzeyinde de çalıştım, oranlar ilkokuldan daha yüksek. Siber...

ÇOCUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ HİZMETLER DAİRE BAŞKANI EDA ŞİRNEVAİ - Üniversitede yapılanı demiyor ama Vekilim diyor ki: “Geriye dönük” “Ben ilkokuldayken böyle oluyordu.”

AHMET SALİH DAL (Kilis) - Geriye dönük üniversitelerden araştırma...

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - O soruları üniversitede okuyan bir gence sor “Sen çocukken ne yaşadın?”

AHMET SALİH DAL (Kilis) - Evet, daha net bilgi alınabilir.

PROF. DR. TUNCAY DİLCİ - Tabii, o anlamda onunla ilgili ben PDR öğrencileri üzerinde bir çalışma yaptım, yaklaşık 800 öğrenciyle uğraştık. Yani şu an Türk aile yapısı içerisinde ben şiddete maruz kalmadım, ben zorbalığa maruz kalmadım diyen sayısı çok azdır Sayın Vekilim. O çocuklardan aldığımız sonuçlara göre karakterimizi inşa ederken, çocuklarda karakter inşası oluşurken ne türde dezenformasyonlar oluştu, deformasyonlar oluştu, bu çocukları nasıl tolere ettikleri yönünde de verileri alarak bu çocuklardan ona göre ileriye dönük bir yönlendirme ve yol haritası çizdik. Dolayısıyla, davranış aslında bir bütün; bir ayağı dijital mecrada, bir ayağı sokakta, bir ayağı okul ortamında, öğrenme ortamında, bir ayağı aile ortamında dolayısıyla biz şu anda siber kısmını ağırlıklı ele aldığımız için onunla ilgili istatistikleri arzu ederseniz size gönderebilirim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Şöyle zaten gruba bir bilgilendirme notu rica edeceğiz ya, şunu belki bir not olarak açabiliriz: Bizim çocukluğumuzda evet, bizim de kavgalarımız olurdu yani hepimizin dönüp geçmişine baktığımızda vardır bir şeyler ama işin tehlikeli tarafı yaşadığımız yüzyılda “dijital” dediğimiz kısımda belki “bilinç ile bilinçaltı” dediğimiz kavramı ayırmamız lazım. Şimdi, bizimkiler bilinçle ilgiliydi yani o gün yaşıyorduk ve geçiyordu. Öyle mi? Ama bilinçaltına kayıt yaptığında onlar bazen bir ömür boyu sürebiliyor. Şu an yaşadığımız, özellikle dijital zorbalığın zorbalık olabilmesi için süreklilik, bir plan var, bir kurgu var, bir istikrar var, bir sürdürülebilirlik var o zorbalıkta. Orada da kişideki hasarı iki taraf da bilinçaltına kayıt yaptığı için belki bu anlamda bu kavram daha sert. O yüzden belki “bilinç, bilinçaltı” diye ayırırsak... O zaman ya, biz çocukken kavga ediyorduk, ertesi gün aynı takımda ya da karşı mahalleyle mücadeleye girişiyorduk. Yani bugün birbirimize kızıyorduk, küsüyorduk, dövüyorduk ama yan mahalleden biri bir şey söylediğinde bizi döveni biz korumaya gidiyorduk. Bu, farklı bir sosyal yapıydı ama bugün yaşadığımız dönemdeki yaşananların boyutu farklı mıdır diye ben sizlere sormuş olayım.

AHMET SALİH DAL (Kilis) - Özellikle Millî Eğitim Bakanımızın da bunun üzerinde çok durması ve hocamın da söylediği, bu adabımaşeret konusuna ilkokuldan itibaren çok önem vermek gerekiyor. Aile Bakanlığı olarak da öğrencilerle beraber aynı kıstasta aileleri... Çünkü bu olayların birçoğu da ailelerin çocuklarını çok benmerkezci yetiştirmelerinden kaynaklanıyor. Aileler üzerinde çok ciddi bir çalışma yapılması gerekiyor.

Teşekkür ediyorum.

PROF. DR. TUNCAY DİLCİ - Sayın Vekilim, onun sebebini şöyle söyleyeyim ben: Bu ekran üzerine dokunmayla beraber hem yetişkinlerde hem de çocuklarda üstünlük kompleksi gelişiyor. Her şeyi tuşlara dokunmak kadar kolay zanneden çocuk, gerçek hayatta da emir verme ve egosu yüksek, egosantrik bir kişiliğe dönüşüyor. Ben odaklı olduğu için hükmetme duygusuyla beraber şiddet de bu yönde evriliyor. Dolayısıyla, kadına dönük şiddetin de arkasında hükmetme duygusuyla beraber... 90’lı yıllardaki örneğin Tom ve Jerry’yi biz çok

masum görüyoruz değil mi? Hiç masum değil. Yani bunların, çizgi filmlerin incelikleri hiç masum değil, şu anda şekillendiriyor. Çizgi filmlerde çocuklarda zorbalık yapmaya teşvik ediyor ve bilinçaltını bu şekilde kurgulandırıyor.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Yanlış hatırlamıyorsam, bu sürece girdiğimde bazı makaleleri, uluslararası şeyleri de taramıştım, yapılan araştırma çok ilginç bir şeyden bahsediyor: Sosyal medyada veya kullanılan oyunlardaki kahramanların bazıları örneğin, o grubun lideri olan en cesur, en kışkırtıcı, en “Deccal”i olarak kabul ettikleri kişilerin gerçek hayatta asosyal, kaygılı ve özgüven eksikliği çok yüksek insanlar olduğu ortaya çıkmış. Yani gerçek olan kişilikle, sanaldaki kişiliğin birbirinin zıddı olduğuyla ilgili bazı şeyler vardı. Ne kadar doğru, sizler daha iyi analiz...

PROF. DR. TUNCAY DİLCİ - Doğru.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Ben o çalıştay gerçekten çok önemsiyorum, önemli sonuçlar çıkacaktır. O yüzden durum bu.

Kıymetli Vekilim, siz de bir soru sormak istemiştiniz, isterseniz sorduktan sonra yavaş yavaş kapatmış olalım.

Buyurun lütfen, söz sizin.

ELİF ESEN (İstanbul) - Sesim duyuluyor herhâlde.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Evet, duyuyoruz.

AHMET SALİH DAL (Kilis) - Kayıtlara geçmesi için...

ELİF ESEN (İstanbul) - Tamam, kayıtlara geçmesi için...

Ben Komisyonun üyesi değilim ama olmak isteyip de olamayan vekillerdenim diyelim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Bu Komisyona şöyle bir avantaj sunduk, şöyle söyleyeyim: Açıkçası kuliste veya işte, Türkiye Büyük Millet Meclisinin haber sitesinde gören her vekil “Ya, biz de katılabilir miyiz? deyince ben de buyurun demiştim, o yüzden bu anlamda bu konuyla ilgili olan herkesi bekleriz tabii ki.

Buyurun.

ELİF ESEN (İstanbul) - İnşallah, zaten, komisyonlarımızın tümü öyle açık herhâlde ama sizin ayrıca davet yapmanız nezaketen çok iyi olmuş, ben de olabildiğince katılmaya gayret edeceğim çünkü ben özellikle çocuk ve kadın çalışıyorum, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının sorumlu olduğu alanlarla ilgili çalışmalar yürütüyorum. Daha öncesinde de sivil toplumdan gelen bir milletvekiliyim.

Bu arada ismim Elif Esen, DEVA Partisi İstanbul milletvekiliyim, hoş geldiniz

Şimdi, tabii, başından dinleyemedim, çok dinlemek isterdim ama farklı bir toplantı vardı, bugün böyle, hepsi üst üste geldi. Devam eden süreçte katılmayı isterim elbette.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Komisyonumuzun bir özelliği var, tam zamanında başlıyoruz Sayın Vekilim. Saat 12.00 dedik mi 12.05’te başlıyoruz. O yüzden 12.05’te herkesi bekleriz inşallah.

ELİF ESEN (İstanbul) - Çok iyi.

Tamam. Ne zaman olacak bir sonraki toplantı?

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - İlanlarımızı yapıyoruz.

ELİF ESEN (İstanbul) - Peki.

Şimdi, az evvel sormak istediğim şeye döndüğümde, evet “STK”lerle görüşüyoruz, önerilerini alıyoruz.” dediniz. Önemli, çünkü, özellikle dijitalleşme, teknoloji çok dev adımlarla ilerliyor ve hayatımızı da o dev adımlarla değiştiriyor. Belki de en korunaksız kesim çocuklar. Çocukları koruyucu, önleyici tedbirlerle korumak, olay olduktan sonra çözmekten, hasarlarını iyileştirmekten çok daha kolay. Ancak bizim politikalarımız biraz daha çözüm odaklı. Koruyucu, önleyici politikaları belki de sistemlerin içine daha çok dâhil etmeliyiz değerli hocamızın bahsettiği gibi. Sizden STK’lerle olan görüşmelerimizden, onların yurt içi ve yurt dışı deneyimlerinden size ne tür öneriler geldi? Onu öğrenmek isterim.

Değerli hocama da sorularım var, onları da söyleyeyim, öyle ister toparlamış olayım. Yani çok önemli çalışmalar yapmışsınız, tebrik ediyorum. Biz aynı zamanda geçen hafta duyurusunu yaptık ve bir yıldır altyapısını çalışıyorduk, Mecliste sivil bir inisiyatifin, Çocuk Hareketi İnisiyatifi’nin kurucu fikir annesiyim ben. Geçen yıl 20 Kasım’da bir manifestoyla “Bu Meclis çocukların da Meclisi olmak zorunda, bu kadar sorun ve ihtiyaçları varsa.” diye bir çıkış yapmıştım ama ondan sonra hem iktidarın hem de muhalefetin bileşenlerini davet ettiğimiz “Çocuklar partilerüstü olmalı ve biz çocuklar için çalışmalıyız.” dediğimiz bu tür komisyonları, Meclisin resmî komisyonlarını da destekleyeceğimiz, daha farklı sivil toplum kuruluşlarına alan açacağımız bir sivil inisiyatifin hep beraber duyurusunu yaptık farklı partilerden de katılımlarla. Bu arada, iktidar partimizin de bilgisi var ancak katılım sağlayamadı davet götürdüğümüz arkadaşlarımız.

Şimdi, çok önemli, dijitalleşme bunun bir ayağında yer alıyor çünkü büyük riskler ve tehditler barındırıyor beraberinde. Sizin konuşmanızdan birkaç not almıştım; “Bu dijital mecralarda adabımuaşeret kuralları erken yaşta başlamalı.” dediniz. Belki isim o alandaki ilgili çocuklar için çok eski ve geçmişte kalmış bir isim ama bir o kadar da önemli. Bu ismi, adabımuaşereti nasıl daha güncelleyebiliriz? Çünkü çok onlara eski, babaannelerin, anneannelerin dilinde gelecek.

PROF. DR. TUNCAY DİLCİ - Dijital mecralarda etik kurallar...

ELİF ESEN (İstanbul) - Evet, daha hani sizin çünkü çok güzel tamlamalarınız olmuş, onlar da not aldım. Belki onu öyle bir şey... Ve bunlar neler? Yani şöyle kısaca bir değinirseniz, ben ardından sizinle bir iletişim kurup bilgi almak istiyorum çünkü ayrıca.

PROF. DR. TUNCAY DİLCİ - Tabii ki benim onunla ilgili çalışmam var, sizinle paylaşabilirim. Geniş hatta adabımuaşeret kurallarının neler olduğu.

ELİF ESEN (İstanbul) - Tamam lütfen, toplantı çıkışı ben sizden kartınızı rica edeyim.

PROF. DR. TUNCAY DİLCİ - Peki, öyle yapalım.

ELİF ESEN (İstanbul) - Yine, okullarda akran eğitimi ile sertifika programları ve maruziyet karşısında neler yapılmalı? O alana da bir girdiniz. Müfredata mı girmeli bunlar ya da daha farklı...

PROF. DR. TUNCAY DİLCİ - Yok, onu bizim daha önce “Küçük uzmanlar” diye tanımladığımız bir projeydi. 12-13 yaş grubu her sınıftan alacağımız 2-3 öğrenciyi bu alanda yetiştirip, çok bir şey de değil, on beş yirmi saatlik bir eğitimle -hafta sonu sadece alacağız- üç ay onlara ön test, son test yapacağız. O üç ay boyunca onlara tanımladığımız rehber öğretmenlerimiz gözetiminde olacak. Sonrasında bu çocukların okul için yapacakları faaliyetler planlanacak, evde yapacakları faaliyetler planlanacak ve akranlarından büyükleri üzerinde yapacakları faaliyetler planlanacak, ilerleyen zamanda kendilerinden küçük olanlar üzerine yapılacaklar planlanacak ve bu konuda her şeyden önce de geleceğin annesi ve babası olacak bu çocuklar. Yani dijital nesnelerin sağlıklı ve doğru kullanımı üzerine sakıncalı veya olumsuz yönleri üzerine bilinçlenme faaliyetinin küçüklükten itibaren bir sorumluluğa dönüştürülmesi ve bu anlamda da yani amiyane bir tabirle bir yaftalamayla bu çocukların “Ben bu alanın uzmanıyım.” gibi kendisini hissetmesi ve bir sertifika, bir lansman toplantısıyla basın eşliğinde vesaire, böyle bir misyon yüklemek, çocuklara bir misyon çalışması da diyebiliriz.

ELİF ESEN (İstanbul) - Farkındalık ve sorumluluk yüklemek.

PROF. DR. TUNCAY DİLCİ - Kesinlikle.

ELİF ESEN (İstanbul) - Bir de son olarak, 13 yaşın altındakilere akıllı telefonlar bazı ülkelerde yasaklandı, tuşlu telefonlara geçildi. Ben onun bir haberine denk gelmiştim, okumuştum ama ayrıntılı bir bilgiye sahip değilim. Şimdi, şey derler ya “Amerika’yı baştan keşfetmeye gerek yok.” İyi uygulamaları alıp burada da mevzuat değişiklikleriyle ve ilgili bakanlıklarla ortak çalışarak aslında bu iyileştirmeler yapılabilir. Bu ülkelerden alınmış bizim çalışmalarımız var mı? Aile Bakanlığımızın koruyucu, önleyici taraftaki sorumluluğu çok büyük, çok iş düşüyor, Allah kolaylıklar versin ama tabii, BTK’yle, dijitalleşmeyle aslında bakanlıklarımızın senkronize çalışması, bilgi-veri paylaşımı ve hani bu tür çalışmaların ortak bir şekilde çalışılması ve mevzuat düzenlemeleri önemli. Ne tür çalışmalar var iyi örnekler üzerine? Bir de onu merak ediyorum. Bu belkiünüze de sormuş olacağım bir soru.

Şimdiden değerli çalışmalarınız için çok teşekkür ediyorum her birinize ayrı ayrı.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Ben de Sayın Vekilime teşekkür ediyorum.

Beş altı dakika içerisinde toparlayabilirsek bizim bir sonraki toplantımıza da ben de yetişmiş olurum.

PROF. DR. TUNCAY DİLCİ - Peki, Sayın Vekilim, ben hemen özetliyorum.

Bunu illaki başka ülkelerin uygulamalarını “Onlar yapıyor, biz de yapalım.”dan ziyade ben her şeyi bilimsel anlamda Anadolu kültürünü...

ELİF ESEN (İstanbul) - İyi örnekler önemlidir yani “Başka ülkeler yapıyor biz de yapalım.” bu anlayış tamamen yanlış ve benim anlatmak istediğim değil. İyi örnek ülkede de varsa alınmalı ama yabancı ülkelerde eğer daha ileri bir yol katedildiyse o ileri yol bize uygunsa alınmalı.

PROF. DR. TUNCAY DİLCİ - Anladım. Elbette ki ben ona katılıyorum, ona karşı değilim, zaten söylemek istediğim o değil. Ben yine de bunu araştırarak gitme taraftarıydım. Çocuklarımızda dağınık beyin sendromu şu anda had safhada ve bu çocuklarımız odaklanma, dikkat eksikliği ve bilgiyi yüzeysel yani kısa bellekte tutma, uzun belleğe atmadan yüzde 80’ini kaybetme eğiliminde. Ben bunlar üzerinde bilimsel çalışmalar yaptım. İki, fiziksel gelişimi, çocuklarda kas biliş sistemini de olumsuz etkiliyor, erkek çocuklarında testosteron hormonunun gelişimini azaltıyor. Bu “Unix” yaşam biçimine doğru giden boyutuyla da biz ele aldık, Mustafa Merter hocayla falan bunu çok tartıştık. Dolayısıyla, miyopi göz salgısı şu anda başladı ve Dünya Sağlık Örgütü bunu ilan etti. Geçenlerde de konu oldu, çocukların yüzde 80’ini günlük üç saatin üzerinde dijital ekran kullanıyor. Bunun ergonomik kullanımı üzerinde çocuklara bir kılavuzun olması çok çok önemli bilinçlenmesi adına. Elbette ki çocuk ödev yapacak, biz dijital nesneleri hepten yasaklamıyoruz. Bugün, Güney Kore fırsata dönüştürdü ders içerisinde “Çocuklar telefonunuzu açın, hadi bu konuyu araştırın, sonra da bir tartışalım.” diyor. Bunun ileride yapay zekâ boyutu karşımıza çıkacak, bir nevi öğretmenlik misyonunu üstlenecek. Biz buna karşı değiliz ama mesela, şunu kullanmadan önce ya da bilgisayar kullanmadan önce bir bardak su içerek dijital nesneye dokunduğumuz zaman enerjimizin daha aktive olduğu ve SAR değerinden daha az etkilendiğimiz yönünde çalışmalar var yani terleme yoluyla vesaire. Diyeceğim, bu söylediğimiz olayların hepsi 13 yaş altı grubu çocukların özellikle 90 santimetrenin altında bir maruziyet yaşıyorsa ciddi anlamda dikkatsizliğe bağlı biliş bulanıklıkları ve iletişim sorunları yaşadıklarını tespit ettik.

Teşekkür ederim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Evet, çok teşekkür ediyorum Sayın Hocam.

Sayın Hocam, buyurun.

BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU BAŞKAN YARDIMCISI ABDULKERİM GÜN - Sayın Başkanım, sayın vekillerim; 13 yaş altı meselesinde şöyle, Avrupa’da Fransa üzerinde ve diğer yerlerde çalışmalar mevcut, Amerika’da belli yerlerde Florida başta olmak üzere 13 yaş altı yasaklanması ama sosyal ağlara, sosyal medya uygulamalarına girmek yasak, Avustralya şu anda 16 yaş tartışıyor. Bizim de şu anda mevzuatlarımız elimize olacak 5651 sayılı düzenleme için 13 yaş altını yani ortaokul çocuklarını yani orta dördü bitirmiş bir öğrenci için. 14 eksi bir yani 13 artı 364 güne, sosyal medya uygulamalarına, sosyal ağlara özellikle girilmesini yasaklamak üzere bir çalışmamız şu an mevcut, bir önerimiz olacak. Öbür türlü STK’ler noktasında...

ELİF ESEN (İstanbul) - Ama burada daha farklı bir şey var, cep telefonlarının tuşlu telefon olarak kullanılması.

BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU BAŞKAN YARDIMCISI ABDULKERİM GÜN - Evet, o noktada biz şu an biraz olaya daha çok Kurum olarak sosyal ağ üzerinden baktığımız için Sayın Vekilim, ondan mütevellit. Bir de şu an en büyük sıkıntıları çektiğimiz için maalesef hem Aile Bakanlığı olsun hem biz olsun, bütün uğraşımız o noktada.

STK'ler bazında az önce "Dijital oyunlar babında ne yapıyoruz?" diye görüştük. Dokuz aylık bir çalışmamız oldu, inşallah, haftaya bir kongremiz var. Bu noktada çoğu STK'yle görüştük. Genelde oyun derecelendirme kuruluşları meselesinde mevcut yapının korunması, belki Türkiye ayağına özel ne yapılabilir, yeni, ekstra bir "case" bir kez açılabilir mi; tavsiyeleri bu oldu. Bizim kamu olarak ilk düsturumuz yerli bir uygulama yapmaktı ama bu yerli uygulamanın sadece Türkiye'de kalacağı, ama PEGI'nin altına Türkiye'ye uygun ek bir "case" açılırsa daha verimli olacağı noktasında ciddi görüşleri oldu, şu an çalışmalarımız devam ediyor bu noktada, bu şekilde.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Teşekkür ederiz.

Buyurun Eda Hanım.

ÇOCUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ HİZMETLER DAİRE BAŞKANI EDA ŞİRNEVAİ - Ben de hemen kısaca toparlayayım.

Biz, dijital mecrada adabımuâşeretini "dijital nezaket" olarak kullanıyoruz hani çocuklar biraz sevsinler, biraz daha indirelim aşağı diye "dijital nezaket" olarak kullanıyoruz, sosyal medyayı da hocamın dediği gibi biz de sosyal medya değil "dijital dünya" olarak kullanıyoruz çünkü sadece medya yok, orada birçok fırsatlar da var, tehditler de var, olaya böyle bakıyoruz. Hızlıca ülkelerle ilgili şeyi de söyleyeyim. Başkanın da dediği gibi her ülkede farklı, Çin'de 16 yaşın altındaki çocukların sosyal medya hesabı açmaları yasak, ebeveyn iznine tabi. Aynı zamanda, onlar saat 22.00-06.00 arasında mobil cihazlara girişi, internet erişimini de yasaklıyorlar "uyku vakti" diyorlar ona, o yüzden de o vakitte internete giriş yok.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Çin yapıyor bunu.

ÇOCUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ HİZMETLER DAİRE BAŞKANI EDA ŞİRNEVAİ - Evet, Çin yapıyor. Akıllı cihazların...

ELİF ESEN (İstanbul) - 20.00 sonrası mı?

ÇOCUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ HİZMETLER DAİRE BAŞKANI EDA ŞİRNEVAİ - 22.00-06.00 arası Sayın Vekilim.

Amerika Birleşik Devletleri'nde gene bazı eyaletlerde Başkanımın dediği gibi 14 yaşından küçüklere sosyal medya kullanımının yasaklandığı yasa onaylandı ama 2025'ten itibaren geçerli olmak üzere onaylandı yasaları. Fransa'da yine 15 yaş altındakilerin sosyal medyaya girmesi için veli iznine tabi konu. Güney Kore'de gece on iki ile sabah altı arasında yine çevrim içi oyun oynanamıyor "uyku zamanı yasası" diyorlar adına, 16 yaşın altındaki çocuklar için bu yasa geçerli. Birleşik Krallık'ta 13 yaş altındakilerin çevrim içi platformlarda hesap açmaları yine sınırlı. Rusya'da aynı şekilde, yine -Başkanımın da belirttiği gibi- sosyal medya platformlarında, Avustralya'da da yasağa uymayanlar, orada da 14 yaş altı yasağa uymayanlara ciddi cezalar, yaptırımlar var şirketlere. Yunanistan bu konuyla ilgili faaliyet ve çalışmalara başladı. İtalya'da 14 yaş altındakilerin cep telefonu sahibi olması yasak, 16 yaş altındakilerin de sosyal mecralarında profil açması aynı şekilde engellenmiş vaziyette. İrlanda'da da 16 yaş altındakilerin akıllı telefon kullanımının tamamen yasaklanması tartışılıyor şu anda, bizim ülkeler arasında yaptığımız çalışmalar bu şekilde. Ben de 90'lı yıllardaki teknolojide kalmış olmayı çok isterdim açıkçası; tuşlu telefon, yeşil ekran "Alo, orada mısın?" "Vakko'nun önüne gel" "YKM'nin önünde buluşalım." aşamasında kalmış olsak çok güzel olacaktı, gerçekten çok tehlikeli bir şeye doğru gidiyoruz.

Tekrar teşekkür ediyorum, çok sağ olun.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Zihinlerimizin kendi kontrolünde olduğu bir hayat herkes için çok kıymetli.

ÇOCUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ HİZMETLER DAİRE BAŞKANI EDA ŞİRNEVAİ - Harika olurdu.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Ali bey, birbirinden kıymetli sunumlar oldu. Biz, inşallah sunumları rica edeceğiz ve yine grupta paylaşacağız ama bu süreç içerisinde Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumumuzun haftaya çok güzel bir çalıştay olacak, bir davette bulundular, onun davetiyesini de göndereceğim, kıymetli çalışmalar var.

ALİ BOZAN (Mersin) - Sevinirim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - O anlamda, bunun üstüne sormak istedikleriniz varsa da sizden de...

ALİ BOZAN (Mersin) - Yok.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Ben toplantınızın dönüşünden tekrar buraya gelmenize çok teşekkür ediyorum.

ALİ BOZAN (Mersin) - Ne demek.

ALT KOMİSYON BAŞKANI YILDIZ KONAL SÜSLÜ - Bu, çok kıymetli bir şey. Ben, gerçekten katılımcı bütün vekillerimize çok çok teşekkür ediyorum. Bu kadar kıymetli, önemli bir konu aslında hep bana Nasrettin Hoca'nın testi kırılmadan önceki hikâyesini hatırlatır. Aslında, hepimiz, biraz önce bahsettiğiniz, birçok ülkede uygulanan sistemden, hocam belki biraz yaparak yaşayarak "High Scope" tekniğinden... Bir dönem ben İngiltere'deki bir çalışmayı çok araştırmışım, "Occupational Therapy", çocukların bir şeylerle uğraşarak bir şey yapması üzerine faydalarından. Aslında, tekrar dönüp baktığımızda öze dönmekle ilgili bazı değerlerden bahsediyoruz.

Ben, bütün katılımlarınız için, paylaşımlarınız için çok teşekkür ediyorum. İnanıyorum ki bu komisyonda tüm partilerimizin -tekrar ediyorum, siyasetüstü görüp- bu konuya gösterdikleri duyarlılık topluma bir ışık olarak dönecektir. Gelen her katılımcımız Türkiye Büyük Millet Meclisinde bu konunun hayata geçmesinin ne kadar kıymetli olduğundan bahsediyor. Biz de aslında parça parça herkesin kendi alanında yaptığı şeyleri bir araya getirmiş olmanın memnuniyetini hissedeceğiz. Tabii, ben toplantıda deklare edeceğim çünkü aslında bu komisyonun oluşması Dilekçe Komisyon Başkanımız Sunay Hanım'ın, Sunay Karamık Vekilimizin aslında bir öngörüsüydü, ben de kendisine tekrar burada, huzurunuzda teşekkür ediyorum.

Gösterdiğiniz ilgi, destek, paylaşımlar için teşekkür ediyorum.

Bir sonraki toplantıda inşallah diğer konuklarımızla da devam edeceğiz. Dedğim gibi, bize her zaman ulaşabileceksiniz. Biraz sonra Yasemin Hanım sizin bilgilerinizi alırken bizim de bilgilerimizi size ileticek. Bu sürecin, görüştük geçti değil, gerçekten hayata geçme kısmında biz de üzerimize düşen kısmını yapmak için kararlıyız, karşıda da kararlı gelen bir ekip görüyorum. İnşallah topluma, tüm çocuklarımıza hayırlı olacak. Olayın şiddeti, aslında çok mutfağa girdiğinizde, evlerimizde çocuklarımızı dinlediğimizde ya da birkaç küçük çocuğun sohbetine kulak misafiri olduğunuzda aslında gerçekten kırmızı kalemle altını çizmemiz gerektiğiyle ilgili de bize ciddi sinyaller veriyor. Hepinize ayrıca teşekkür ediyorum. Sağ olun, ayaklarınıza sağlık.

Bu anlamda, gündemimizde görüşülecek başka bir konu kalmadığı için toplantımızı kapatıyorum.

Kapanma Saati: 13.45